

TELİF HAKKININ YAPAY ZEKÂ ÜRÜNLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ*

Evaluation of Copyright in Terms of Artificial Intelligence Products

Emrah AKTÜRK*

ÖZ

Teknoloji ve yapay zekâ alanındaki gelişmeler, geçmişe nazaran çok daha hızlı ilerlemektedir. Bu kapsamda yapay zekânın etkilediği alanlar artmakta, yeni durumların ortaya çıkardığı belirsizlikler çoğalmaktadır. Hukuk da bu alanlardan birisi olmakla birlikte yapay zekânın hukuki statüsünün, yasal ve etik açıdan sonuçlarının kurallara bağlanması ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu durum yasama organlarının; yapay zekâ, yapay zekâ ürünleri ve yapay zekâ ürün sahiplerinin hak ve yetkileri ile sorumluluklarının belirlenmesi noktasında çalışma yapmalarını zorunlu kılmaktadır. Genel olarak hukukun teknolojik gelişmelerin gerisinden geldiği, mevcut düzenlemelerin teknolojik gelişmeler karşısında mevcut ihtiyacı karşılayamadığı ve hukuki boşluklar oluştuğu görülmektedir. Bu makalemizde bu boşluklardan birisi olan yapay zekâ ürünlerinin eser niteliğine haiz olup olmadıkları ve telif hakkı kapsamındaki durumları incelenmiş, güncel tartışmalara yeni bir yorum getirilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ, Telif Hakkı, Hususiyet, Eser, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu.

* **Gönderi:** 11.03.2024 - **Kabul:** 17.04.2024 | **Received:** 11.03.2024 - **Accepted:** 17.04.2024.

Dr. Öğr. Üyesi, Doğu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye
✉ eakturk@dogus.edu.tr • ORCID 0000-0002-5374-8341.

Atıf Şekli / Cite As: AKTÜRK, Emrah (2024). Telif Hakkının Yapay Zekâ Ürünleri Açısından Değerlendirilmesi. ÇÜHAD, (5), 192-235.

İntihal / Plagiarism: Bu makale bir intihal engelleme yazılımı aracılığıyla denetlenmiş ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. / This article has been checked via a plagiarism prevention software and reviewed by at least two referees.

Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

ABSTRACT

Developments in technology and artificial intelligence are advancing much faster than in the past. In this context, the areas affected by artificial intelligence are increasing and the uncertainties arising from new situations are increasing. Law is one of these areas and the legal status of artificial intelligence and its legal and ethical consequences need to be regulated. This situation necessitates legislative bodies to work on determining the rights, powers and responsibilities of artificial intelligence, artificial intelligence products and artificial intelligence product owners. In general, it is seen that the law lags behind technological developments, the existing regulations cannot meet the current needs in the face of technological developments and legal gaps are formed. In this article, it is aimed to bring a new interpretation to the current discussions by examining whether artificial intelligence products, which are one of these gaps, are works of authorship and their status within the scope of copyrights.

Keywords: Artificial Intelligence, Copyright, Confidentiality, Work, Law on Intellectual and Artistic Works.

I. ESER VE TELİF HAKKI KAVRAMI

A. Eser ve Telif Hakkı Kavramının İncelenmesi

1. Türk Hukuku Bakımından İnceleme

Ülkemizde; eser, eser olmanın koşulları ile telif haklarına ve korunmasına ilişkin düzenleme Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) içerisinde yer alır¹. FSEK, 1952 yılında yürürlüğe girmiş, ortaya çıkan ihtiyaç ve eksikliklerin karşılanması amacıyla 1983, 1995, 2001 ve 2004 yıllarında değişikliklere uğramıştır.

FSEK tanımlar başlığı altında 1-b fıkrasında; “*sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulleri...*” olarak ifade edilen eserin, eser olarak kabul edilebilmesi için birtakım koşullar bulunmaktadır. Bunlar; eser sahibinin hususiyetini taşımak², biçimlenmiş olmak³, FSEK'te

¹ <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.5846.pdf>, (E.T. 4.12.2023).

² TEKİNALP, s. 113; BOZBEL, s. 34; MAMAN, s.8; MEYDANCI, s. 67; ATEŞ, Fikri Hukukta Eser, s. 72-73; MEYDANCI, s. 69; KÜÇÜKALİ, s. 105.

³ Bir fikrin eser olarak korunabilmesi için somutlaşmış, biçimlenmiş olarak sahibinin hususiyetlerini taşıyarak şekilde ortaya çıkması gerekmektedir. FSEK kapsamında sağlanan koruma da bu yönde bir korumadır. Buradaki amaç, soyut olan fikirlerin korunması değil, bu fikirlerin biçimlenmiş, bir şekle bürünmüş ve bir hal almış ifade şekillerinin korunmasıdır. BOZGEYİK, s. 178; MAMAN, s. 52-53.

Bir fikri eserin somutlaşmış/biçimlenmiş olması eserin özgünlüğü ve sahipliğinin korunması açısından da önemlidir. Somutlaşma, yazılı veya görsel olabilir. Kalıcı veya geçici olarak da gerçekleşmesi kabul edilebilir.

belirtilen eser türlerinden birisi olmak⁴ ve fikri çaba sonucu oluşmak⁵ olarak sayılmaktadır.⁶ Yargıtay'ın eser koşullarına ilişkin genel yaklaşımı da bu yöndedir. Nitekim Hukuk Genel Kurulu konuya ilişkin bir kararında⁷ Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku'nun temel kavramının eser olduğunu, eserin evvela temellüğe, tasarrufa elverişli maddi bir varlık olarak var olması gerektiğini, daha sonra da sübjektif unsur olan sahibinin özelliğini taşıyan bir fikir ve sanat eseri olması gerektiğini ifade etmiştir.

Yargıtay'ın Kanun'da öngörülen eser türlerinden birisi olma ve hususiyet koşulunu açıkça aradığı, bu koşulları temel koşul olarak saydığı, diğer iki koşulu ise hususiyet koşuluna bağlı olarak incelediği⁸ görülmektedir. Buna göre de fikri ürünün bir çaba sonucunda şekillenerek ortaya çıkmasının hususiyet koşulunun içinde arandığını söylemek mümkündür. Bu sebeple ayırt edici unsur olan hususiyet koşulunun Türk Hukuku ve Uluslararası Hukuk açısından ayrı ayrı detaylı olarak irdelenmesi gerekmektedir.

a. Türk Hukukuna Göre Hususiyet

Kanunda açıkça belirtildiğine göre bir ürünün eser mahiyetini kazanabilmesi için mutlak suretle sahibinin hususiyetini taşıması gerekir⁹. Bu kavramın ilerleyen bölümde de bahsedilecek olan uluslararası sözleşmelerde orijinallik olarak ifade edildiği anlaşılmaktadır.

⁴ FSEK m. 2 ve devamında eser çeşitleri; ilim ve edebiyat eserleri, müzik eserleri, güzel sanat eserleri, sinema eserleri, işleme eserler ve derlemeler olarak belirlenmiştir. Bir fikri ürünün eser sayılabilmesi için bu kategorilerden birisinin içinde yer alması gerekir. Aksi halde eser olarak kabul edilemez. Çünkü kanunda belirlenen kategoriler sınırlı sayıda belirlenmiştir. Bunların; yorum, içtihat veya doktrin tarafından genişletilmesi, yeni bir ek yapılması söz konusu değildir. İşleme ve derleme eserler, diğer eser türlerinin dönüştürülmesi suretiyle elde edilen eserlerdir. Kanundaki şartları taşıyorlarsa eser sayılan fikri ürünlerdir. MEYDANCI, s. 67.

⁵ Fikri çaba sonucu oluşma şartı, bir eserin sadece insan tarafından oluşturulabileceğini ortaya koymaktadır. Çünkü fikir üretme, düşünme, akıl etme gibi yeteneklerin sadece insana özgü olduğu kabul edilmektedir. Fikir sahibinin çabası ile oluşan bir şey eser olarak kabul edilebilir ve koruma altına alınabilir. TEKİNALP, s. 113; BOZBEL, s. 34; MAMAN, s.8; MEYDANCI, s. 67; "...dilekçenin eser olarak kabulü için gerekli görülen, ilk defa savunuluyor olma, kamusal alana girmeme, fikri bir yaratıcılığı ortaya koyma gibi koşulları taşımadığı, dilekçenin orijinal olması koşulu aranmasa da belli bir düzeyde hususiyeti taşıyor olma şartını gerçeğeştirmedeğinden eser niteliğine haiz olmadığı...", Y. 11. HD, T. 9.5.2017, E. 2015/12923, K. 2017/2724, <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2015-12923-k-2017-2724-t-9-5-2017>, (E.T. 03/12/2023).

⁶ HIRSCH, s. 130; GÖKYAYLA, s. 69-74; ÖZTRAK, s. 15-18; ÖZTAN, s. 82; TEKİNALP, s. 108; USLU, s. 34; BOZBEL, s. 29, BOZGEYİK, s. 177-181.

⁷ Y. HGK, T. 18.11.2009, E. 2009/15-459, K. 2009/541: <https://www.kazanci.com.tr/gunluk/hgk-2009-15-459.htm>, (E.T. 15/11/2023)

⁸ İSTANBUL BAROSU BİLİŞİM HUKUKU KOMİSYONU YAPAY ZEKÂ ÇALIŞMA GRUBU, s. 2-11.

⁹ BOZGEYİK, s. 170 vd.; TEKİNALP, s. 105; EREL, s. 52-53.

Hususiyet; herkes tarafından yerine getirilemeyen¹⁰, eser sahibinin kendine has özelliklerinin esere yansması¹¹, eserin tamamında ve tek tek materyallerinin seçiminde ve kullanılmasında,¹² eser sahibinin ruhunun ve şahsiyetinin damgası¹³, sıradan olmama, eser sahibinin fikri çabasını ortaya koyan çalışma şekli¹⁴, kelimelerin birleştirilme biçimi¹⁵, eserde sahibine özgü kopya edilmemiş anlatım, biçim¹⁶, biçimde orijinallik, fikirde yoğunluk¹⁷ gibi özellikler barındırma gibi yaklaşımlara ek olarak; içtihatlarda ve uluslararası kabullerde tanımlandığı üzere; asgari düzeyde yaratıcılık, özellik, yenilik, özgünlük, orijinallik, başka hiçbir kaynaktan kopya edilmemiş olma, yaratıcı özellik taşıma gibi kavramlarla¹⁸ açıklanmaya çalışılan ve her somut olay bakımından ayrıca değerlendirilmesi gereken bir koşuldur. Bu koşulun aslında değişken olabildiği, değişen şartlar ve imkanlarla birlikte farklı görünümler kazandığı, yeni kavram ve gelişmelerle birlikte de değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Kanun koyucunun da bu ifadenin tanımını bu sebeplerle belirlemediği anlaşılmaktadır. Nitekim hukukumuzda ve uluslararası uygulamalarda hususiyette mutlak bir yenilik aranmamakta, sıradan olmayan belirli bir yaratıcılık¹⁹ olması esas alınmaktadır.

Yargıtay da yerel mahkemece yapılan hususiyet yorumunu kararında²⁰; "... *“hususiyet” unsurunun, “kopya olmayan minimum yaratıcılık” şeklindeki yorumu da; yukarıda açıklanan ilkeler gözetildiğinde ve her somut olayın özelliklerine göre, 5846 sayılı FSEK ile getirilen eser tanımının yorumuna ilişkin Yargıtay uygulaması (Yargıtay 11.HD. 27.05.2005 tarih ve 8577/5602 sayılı kararı), öğretilde öne sürülen görüşler ve ülkemizin taraf olduğu Bern Sözleşmesi ve TRIPS ile çelişmemektedir.”* denilerek, yapılan yorumun hem Yargıtay içtihatları ile hem de taraf olunan uluslararası sözleşmelerle uyumlu olduğuna vurgu yapmıştır. Bu kararda açıkça görüldüğü üzere hususiyet kavramı kendisine ait bir hususiyet içermektedir. Her somut olayda hakkın korunması bakımından özgülenebilir bir özellik taşımaktadır. Bu kararın ve daha pek çok benzer kararın Yargıtay'ın yaklaşımını ortaya koyması

¹⁰ HIRSCH, s. 131.

¹¹ ÖZTRAK, s. 16; ARSLANLI, s. 6.

¹² SULUK, KARASU, NAL, s. 39.

¹³ ÖZTAN, s.92.

¹⁴ BOZGEYİK, s. 170 vd.

¹⁵ TEKİNALP, s. 105.

¹⁶ BEŞİROĞLU, s.71 vd.

¹⁷ YARSUVAT, s. 53.

¹⁸ GÖK, s. 69-70.

¹⁹ TEKİNALP, s. 105.

²⁰ Y. 11. HD, T. 13.03.2007, E. 2006/934 K. 2007/4555: <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2006-934-k-2007-4555-t-13-03-2007>, (E.T. 4.12.2023).

açısından uluslararası sözleşme ve yargı organlarının bu husustaki yaklaşımlarıyla örtüştüğü görülmektedir²¹.

b. Uluslararası Hukuku Göre Hususiyet

Uluslararası literatürde de hususiyet ile ilgili soyut ifadeler kullanılarak belirgin bir tanım yapılmamış, açıklama ve yorumlama aşamaları mahkemelere ve öğretiyeye bırakılmıştır²².

Alman Telif Kanunu'na göre; sadece kişisel fikri yaratımlar koruma altına alınmıştır²³. Kişisel yaratım, fikri içerik, bireysellik ve algılanabilir somut şekil olarak belirtilen dört şart, hususiyetin bileşenleri olarak ifade edilmiştir. Alman hukukunda yaratıcılık unsurunun sadece gerçek kişiler tarafından ortaya konulabileceği kabul edilmiştir²⁴.

Avrupa Birliği (AB) Hukukunda AB Bilgisayar Yönergesi (m. 1/3)²⁵, Veri Tabanı Yönergesi (m. 3/1)²⁶ ve Koruma Süreleri Yönergesi²⁷ (m. 6) olmak üzere yalnızca üç yönerge de orijinallik unsuruna yer verilmiştir^{28,29}. Bu yönergelerde eserin, eser sahibinin kendi fikri yaratımı olma unsuru üzerinde durulmuştur³⁰. ABAD'ın Infopaq³¹ kararında orijinallik kriterinin sadece bilgisayar programı, veri tabanları ve koruma süreleri yönergelerinde belirtilen

²¹ “...Bilimsel eserlerde hususiyet muhtevadan ziyade ifade şeklidir. Eserin özünü oluşturan muhteva çoğu zaman uzun deney ve gözlemler sonucu elde edilir. Başka bir deyişle bilimsel eserlerin muhtevası oluşturulurken aynı alanda daha önce yapılan bilimsel çalışmalardan ve uzun süreli deney ve gözlemlerden büyük ölçüde yararlanır. Bilimin ortaya koyduğu bulgular üzerinde kural olarak mülkiyet hakkı söz konusu değildir. Zira bunlar insanlığın ortak malı sayılır. Bu nedenle bilimsel eserlerde hususiyet tayini yapılırken içerikten çok şekle bakılır. Bilimsel eserlerde şekil ise; olguların, tabloların, formüllerin, sonuçların, düşüncelerin açıklanışı, yorumlanışı, sunulduğu yani bunların ifade ediliş biçiminde oluşur (Ateş, Mustafa: Fikri Hukukta Eser, Ankara, 2007, s. 132). Başka bir deyişle bilimsel eserlerde korumanın kapsamını yorum ve düşüncelerin açıklanış şekli, stili ve dilin kullanışı gibi unsurlar teşkil eder. Bununla birlikte bilimsel eserde yer alan resim, şekil, tablo, grafik ve şema gibi unsurlar hususiyet taşımaları kaydıyla eserin ayrılmaz parçası sayılır ve eser kapsamında korunur...” Y. HGK, T. 20/2/2020 E.2017/7, K.2020/185: <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/hgk-e-2017-7-k-2020-185-t-20-2-2020>, (E.T. 03.12.2023).

²² MAMAN, s. 47.

²³ <https://www.gesetze-im-internet.de/urhg/BJNR012730965.html#BJNR012730965BJNG000501377> (E.T. 4.4.2024)

²⁴ MAMAN, s. 48.

²⁵ DIRECTIVE 2009/24/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 23 April 2009 on the legal protection of computer programs (Codified Version)

²⁶ DIRECTIVE 96/9/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 11 March 1996 on the legal protection of databases

²⁷ DIRECTIVE 2006/116/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 12 December 2006 on the term of protection of copyright and certain related rights (codified version)

²⁸ MAMAN, s. 48.

²⁹ ROSATI, s. 976; YILMAZTEKİN, s. 87.

³⁰ MAMAN, s. 48.

³¹ Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening, Case C-5/08, EU:C:2009: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=c-5/08> (E.T. 21.11.2023).

eserler için değil, Bilgi Toplumu Yönergesinde³² de sayılan eserler açısından da aranması gerektiği vurgusu yapılmıştır³³. ABAD incelediği bu kararda³⁴; bir eser bulunup bulunmadığını, bu aşamada Bern Sözleşmesi kapsamında orijinallik şartının eser sahibinin fikri yaratıcılığı sonucunda oluşması gerektiğini belirtmiş, bu hususun aynı zamanda AB Bilgisayar, Veri Tabanı ve Koruma Süreleri Yönergeleri kapsamında da öngörülen standartlardan olduğunu ifade etmiştir³⁵.

Söz konusu yönergeler tüm AB üyesi devletler tarafından uygulandığı için ABAD'ın orijinallik şartı ile ilgili getirdiği yorum ve tespitler ulusal mahkemeler tarafından da takip edilmektedir³⁶.

İngiliz hukuk sisteminde de hususiyet kavramı orijinallik terimi ile ifade edilmiştir³⁷. Bununla birlikte; yetenek, emek, muhakeme gibi ifadeler ile de açıklanmıştır. Bu yaklaşıma bağlı olarak AB'nin kişisel fikri üretimi ön planda tutması eleştirilmiştir³⁸. Infopaq davasından önce İngiltere orijinallik koşulu; eseri meydana getirenden kaynaklanma, başka bir eserden kopya edilmeme ve emek, yetenek ve muhakemenin eserde önemsiz sayılmayacak şekilde var olması gerektiği kabul edilmiştir³⁹.

Amerikan hukukunda orijinallik yaklaşımı yeterli çabanın gösterilmiş olması şeklindedir. Feist⁴⁰ davasında mahkeme orijinallik açısından bir eserin asgari düzeyde orijinallik taşımasının yeterli olduğu yorumunu yapmıştır.

2. Uluslararası Hukuk Bakımından İnceleme

Telif hakkı kapsamında Türkiye'nin taraf olduğu; Bern, TRIPS, Marakeş, Stockholm gibi birden fazla sözleşme bulunmaktadır. Bu sözleşmeler, telif hakkının uluslararası alanda korunmasını sağlayan çerçeve mahiyetinde düzenlemelerdir. Bir yazarın yazdığı yazısını, dünya çapında koruyan uluslararası telif hakkı şeklinde bir kavram bulunmadığından,

³² Directive 2001/29/Ec Of The European Parliament And Of The Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32001L0029> (E.T. 25.11.2023).

³³ ROSATI, s.976.

³⁴ Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening, Case C-5/08, EU:C:2009: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=c-5/08> (E.T. 21.11.2023).

³⁵ MAMAN, s. 50.

³⁶ MAMAN, s. 49.

³⁷ MAMAN, s. 50.

³⁸ MAMAN, s. 50.

³⁹ YILMAZTEKİN, s.30.

⁴⁰ Feist Publ'ns, Inc. v. Rural Tel. Serv. Co., 499 U.S. 340, 346 (1991) (supreme.justia.com) (ET. 14.12.2023).

uluslararası telif anlaşmaları ile bu koruma sağlanmaktadır. Böylece pek çok ülkede belirli koşullar altında yabancı eserler koruma altına alınmıştır⁴¹.

Bern Sözleşmesi⁴², eserlerin korunması ve eser sahiplerinin hakları ile ilgili uluslararası bir sözleşmedir. TRIPS, fikri mülkiyet haklarının ticaretle bağlantılı yönlerine ilişkin bir anlaşma olup Dünya Ticaret Örgütü tarafından yürütülmektedir⁴³. Marakeş Anlaşması⁴⁴; kör, görme engelli veya başka suretle yazdırma engelli kişilerin yayınlanmış eserlere ulaşmasını ve erişmesini kolaylaştırmak için yapılmış, telif hakkı anlaşmaları kapsamında olan insani ve sosyal kalkınma özelliği taşıyan bir düzenlemedir. WIPO (Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü) Telif Hakkı Anlaşması ise; Bern Sözleşmesi kapsamında eserlerin ve eser sahiplerinin dijital ortamdaki haklarının korunmasını düzenleyen özel bir anlaşmadır.⁴⁵

Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD)⁴⁶, telif hakkına ilişkin uluslararası sözleşmelerin uygulanmasını ve uyuşmazlıkların çözümünü sağlamaktadır. Avrupa Birliği telif hukuku kapsamında ABAD'ın bir fikri ürünün eser olarak kabul edilmesi ve korunması için orijinal olma ve ifade edilmiş olma (biçimlenmiş, görsel ve işitsel olarak algılanabilir olma) koşullarını⁴⁷ aradığı görülmektedir. Bu yönleriyle; edebiyat, ilim ve sanat alanlarından bir ürün olma, orijinal olma, fikri çaba sonucu meydana gelme ve somutlaşmış olma koşullarının hem FSEK hem de Yargıtay⁴⁸ yaklaşımıyla benzer olduğu görülmektedir

II. YAPAY ZEKÂNIN VE YAPAY ZEKÂ ÜRÜNLERİNİN ESER NİTELİĞİ İLE YAPAY ZEKÂDA ESER SAHİPLİĞİ

A. Yapay Zekânın Eser Niteliği

1. Bilgisayar Programları Bakımından Değerlendirme

Bern Sözleşmesinde bilgisayar programlarına ilişkin özel bir düzenleme bulunmamakla birlikte 2. maddede “edebiyat ve sanat eseri” deyiminin, ifade şekli ne olursa olsun, edebiyat,

⁴¹ MAMAN, s.280.

⁴² https://www.wipo.int/treaties/en/ip/berne/summary_berne.html, (E.T. 29.11.2023).

⁴³ https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/trips_e.htm, (E.T. 29.11.2023).

⁴⁴ https://www.wipo.int/treaties/en/ip/marrakesh/summary_marrakesh.html, (E.T. 29.11.2023).

⁴⁵ https://www.wipo.int/treaties/en/ip/wct/summary_wct.html, (E.T. 29.11.2023).

⁴⁶ https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/court-justice-european-union-cjeu_en, (E.T. 29.11.2023).

⁴⁷ GÖK, s. 52.

⁴⁸ Y. 11. HD, T. 13.03.2007, E. 2006/934 K. 2007/4555: <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2006-934-k-2007-4555-t-13-03-2007>, (E.T. 4.12.2023).

bilim ve sanat alanındaki bütün ürünleri kapsadığı belirtilmektedir⁴⁹. TRIPS m. 9'da ise anlaşmaya üye ülkelerin, Bern Sözleşmesi'nin 1 ila 21. maddeleriyle bağlı oldukları vurgulanarak 10. maddede kaynak kodunda/nesne kodunda kabul edilen bilgisayar programlarının Bern Sözleşmesi kapsamında edebi eser olarak korunacağı düzenlenmiştir⁵⁰. WIPO Telif Hakları Sözleşmesi ise TRIPS Anlaşması hükümlerini takip eden, genişleten bir yaklaşımla, genel olarak bilgisayar programlarının edebi eser olarak korunmasını, veri tabanlarının korunmasını düzenlemektedir⁵¹.

Avrupa Parlamentosu ve Konseyin 2009/24/Ec Direktifi,⁵² 23 Nisan 2009, bilgisayar programları ve bununla ilgili kavram ve aşamalara ait üye devletler tarafından sağlanan koruma ve düzenlemeler noktasında uyumun sağlanması amacıyla düzenlenmiş olup, bu hususu; *"Bu Yönergenin amaçları doğrultusunda, 'bilgisayar programı' terimi, donanıma dahil edilmiş olanlar da dahil olmak üzere, her türlü biçimdeki programları içerecektir. Bu terim aynı zamanda, hazırlık çalışmasının niteliğinin daha sonraki bir aşamada bir bilgisayar programı oluşturabilecek nitelikte olması koşuluyla, bir bilgisayar programının geliştirilmesine yol açan hazırlık tasarım çalışmalarını da kapsar."* ifadeleriyle ortaya koymuştur. Diğer yandan 1. maddesinde Koruma Nesnesi başlığı altında⁵³ ayrıntılı ifadeler yer vermiştir.

Bilgisayar programlarının FSEK kapsamına alınmadan önce patent hukuku kapsamında korunması gerektiği düşünülürken, fikir ve sanat eserleri hukuku kapsamında korunması gerektiği yaklaşımı daha uygun görülerek FSEK kapsamına alınmıştır⁵⁴.

⁴⁹ MAMAN, s. 50.

⁵⁰ TRIPS metni için bkz: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips.pdf (E.T. 10.12.2022).

⁵¹ WIPO Telif Hakları Anlaşma metni için bkz. https://www.telifhaklari.gov.tr/resources/uploads/2012/03/18/2012_03_18_550148.pdf (E.T. 04.11.2022).

⁵² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32009L0024>, (E.T. 10.12.2023).

⁵³ "1. Bu Direktifin hükümlerine uygun olarak Üye Devletler, bilgisayar programlarını, Edebiyat ve Sanat Eserlerinin Korunmasına İlişkin Bern Sözleşmesi anlamında edebi eserler olarak telif hakkıyla koruyacaklardır. Bu Direktifin amaçları doğrultusunda 'bilgisayar programları' terimi, bunların hazırlık tasarım materyallerini de içerecektir.

2. Bu Direktif uyarınca koruma, herhangi bir bilgisayar programındaki ifadeye uygulanacaktır. Arayüzlerin temelini oluşturanlar da dahil olmak üzere, bir bilgisayar programının herhangi bir ögesinin temelini oluşturan fikir ve ilkeler, bu Direktif uyarınca telif hakkı kapsamında korunmaz.

3. Bir bilgisayar programı, yazarın kendi fikri eseri olması anlamında orijinal ise korunur. Korumaya uygunluğunun belirlenmesinde başka hiçbir kriter uygulanmayacaktır.

4. Bu Direktifin hükümleri, 1 Ocak 1993 tarihinden önce oluşturulan programlara da, bu tarihten önce akdedilen tasarruflara ve edinilen haklara halel getirmeksizin uygulanacaktır."

⁵⁴ MAMAN, s. 50.

FSEK, 1995 yılında yapılan değişik sonucunda bilgisayar programlarını eser olarak kabul etmiş ve koruma altına almıştır⁵⁵. FSEK m. 2’de herhangi bir şekilde dil ve yazı ile ifade olunan eserler ve her biçim altında ifade edilen bilgisayar programları ve bir sonraki aşamada program sonucu doğurması koşuluyla bunların hazırlık tasarımlarının ilim ve edebiyat eserleri olarak kabul edildiği ifade edilmiştir. Söz konusu düzenlemenin son fıkrasında ise ara yüzüne temel oluşturan düşünce ve ilkeleri de içine almak üzere, bir bilgisayar programının herhangi bir ögesine temel oluşturan düşünce ve ilkelerin eser olarak kabul edilemeyeceği ifade edilmiştir⁵⁶. Bu haliyle FSEK kapsamında uluslararası sözleşmelerle genel olarak uyumlu şekilde bilgisayar programlarının eser olarak kabul edildiğini ifade etmek yanlış olmaz.

FSEK m. 13’de bilgisayar programı sahibinin eser sahibi olarak mali ve manevi hakları, 27. maddede ise bilgisayar programlarına sağlanan hukuki koruma programı geliştirenin yaşamı boyunca ve vefatından itibaren 70 yıl devam ettiği, bu sürenin sona ermesiyle eser niteliğinde korunan programın alenileşerek herkesin telif hakkına riayet etmeden kullanabileceğini düzenlemektedir.

FSEK m. 2/f.1 bendine göre “her biçim altında ifade edilen bilgisayar programları ve bir sonraki aşamada program sonucunu doğurması koşuluyla bunların hazırlık tasarımları” eser olarak kabul edilmiştir. Daha sonraki aşamada bilgisayar programına dönüşebilecek hazırlık tasarımları, akış şeması ile kaynak ve nesne kodlarının da eser olarak korunabileceği ifade edilmektedir⁵⁷. Eğer oluşturulan içerik; ara yüze temel oluşturan düşünce ve ilkeleri de içine almak üzere bir bilgisayar programının herhangi bir ögesine temel oluşturan düşünce ve ilkelerden oluşuyorsa bu durumda eser sayılmaz ve korumadan yararlanamaz.

2. Yapay Zekâ Bakımından Değerlendirme

Bilgisayarla üretilen bir eserin telif hakkı konusunda belirsizlik bulunmamaktadır. Nitekim FSEK ve yukarıda sözü geçen uluslararası sözleşmelere göre bilgisayar programlarına ilişkin yapılan açıklamalar doğrultusunda, yazılım başlığı altında kabul edilen bilgisayar programlarının eser olarak kabul edildiği ve telif hakkından yararlandığı anlaşılmaktadır. Yapay zekâ, bilgi işlem ve bilgisayar programlarının aynı kaynaktan beslendikleri ve birbirleri

⁵⁵ MAMAN, s. 53.

⁵⁶ DALYAN, s. 74.

⁵⁷ DALYAN, s. 74.

ile olan ilişkileri ortadadır. Bir yazılım türü olan yapay zekâ ve yapay zekâ sistemlerinin de kanaatimizce bu kapsamda telif hakkından yararlanması gerekmektedir.⁵⁸

Makine ve derin öğrenme yöntemlerini kullanan yapay zekâ⁵⁹ sistemlerinin korunabilmesi için FSEK'te yer alan şartları yerine getirmesi gerekmektedir. FSEK ile uluslararası sözleşmelerin de uyum içinde olduğu göz önüne alındığında bu konudaki bir korumanın diğer ulusal korumalardan da yararlanacağı açıktır. Nitekim FSEK'te eser türleri sınırlı olarak sayılmış olsa da sayılan başlıkların altında aynı durum söz konusu değildir⁶⁰. Yani ilim ve edebiyat eseri niteliği başlığı altında yapay zekânın olmayacağına dair bir durum söz konusu değildir⁶¹.

Bu ölçüler ışığından yapay zekâ üreticisi olan gerçek kişinin eser sahibi olarak kabul edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Yapay zekânın eser olarak kabul edilmesi ve yapay zekâyı üreten gerçek kişinin eser sahibi olarak kabul edilmesinin doğal sonucu olarak da yapay zekâ sisteminin meydana getirilmesi sürecinde kullanılan algoritma ve yazılım kodlarının da hazırlık tasarımı olarak kabul edilmesi ve telif hakkı korumasına dahil edilmesi gerekmektedir⁶². Çünkü bu algoritmalar bir bilgisayar programına dönüştürülebilir nitelikte olup yapay zekânın oluşmasını sağlamıştır.

Fikir ürünü olarak ortaya çıkma ve biçimlenmiş olma şartlarını bu şekilde gerçekleştiren yapay zekânın hususiyet şartının da incelenmesi gerekmektedir. Burada FSEK kapsamında hususiyet ve uluslararası sözleşmeler kapsamında orijinallik olarak kabul edilen şartın diğer şartların gerçekleşmesi karşısında tek başına var olması ile eser niteliğinin kazanıldığını ifade etmek gerekir. Bu nedenle yapay zekâ bakımından hususiyet şartının nasıl gerçekleştiğini ortaya koymak gerekmektedir.

Hususiyet koşulu yapay zekâ bakımından incelenirken başka eserlerde olduğu gibi katı bir yaklaşım gösterilmemektedir. Yukarıda ifade edilen uluslararası sözleşmelerden

⁵⁸ WANDTKE, BULLINGER, s. 13.

⁵⁹ Yapay zekâ kavramını ilk kez 1956 yılında John McCarty isimli bir akademisyen kullanmış ve “zeki makineler ve özellikle bilgisayar programları yapma bilimi ve mühendisliği...” olarak tanımlamıştır. Detaylı bilgi için bkz. KAPLAN, s. 57. Genel olarak yapay zekâ en yalın ifadesiyle; bilgisayar ortamında oluşturulan yazılım programıdır. Günümüzdeki teknolojik gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan çok çeşitli alanlardaki ihtiyaçları karşılamaya yönelik geliştirilmiş program yazılımlarının yapay zekânın kaynağı olduğu söylenebilir. Zira insana özgü bilişsel özelliklerin yazılım ve programlama yoluyla bilgisayarlara veya bilgisayarlar aracılığıyla oluşturulan daha kompleks yapılara aktarılması suretiyle insanın yapacağı işleri bu sistemlere yaptırma marifetidir. Bir başka deyişle doğrudan insan ürünü olan, temelinde bilgisayar olan ve bilgisayarın da unsuru olduğu farklı yapı sistemleridir.

⁶⁰ ATEŞ, Fikri Hukukta Eser, s. 72-73.

⁶¹ MEYDANCI, s. 69.

⁶² KÜÇÜKALİ, s. 105.

anlaşılabilirliği üzere orijinallik koşulu daha basit aranmaktadır. Program belirli bir amaç için yapıldığından bir başkasından kopyalanmamış olması yeterli görülmektedir⁶³.

Yapay zekânın ve yapay zekâ sistemlerinin eser olarak kabul edildiği, yapay zekâyı/yapay zekâ sistemini üreten gerçek kişinin ise eser sahibi olabileceği kabul edilmekte ve uygulama da bu yönde gelişmektedir⁶⁴.

B. Yapay Zekâ Ürünlerinin Eser Niteliği

Yapay zekâ tarafından yapılan bir ürünün hukuki niteliğinin çok daha sorunlu bir alan olduğu, tartışmaların bu alanda daha fazla yoğunlaştığı görülmektedir. Hem yukarıda açıklanan yasal metinler hem aşağıda tartışılacak olan mahkemelerin vermiş oldukları kararlar incelendiğinde, tartışmanın temel noktasının hususiyet/orijinallik koşulunda yapıldığı, mevcut yasal düzenlemelerin hususiyet şartının gerçekleşmesinin ancak bir gerçek kişi yani insan tarafından yapılan eserler için oluşabileceğini düzenlemeleridir⁶⁵.

Yapay zekâ tarafından ortaya çıkarılan eserlerde genel olarak insan müdahalesinin olduğu görülmektedir. İnsan müdahalesi olmadan yapay zekânın bir eser ortaya koymasının mümkün olmadığı ileri sürülmektedir. Bu kapsamda yapay zekânın eseri oluşturmak için araç olarak⁶⁶ kullanıldığı söylenebilir. Ancak yapay zekânın hızlı gelişmesi, ürünlerin insan tarafından yapılıp yapılmadığını ayırt edememe durumuyla karşı karşıya kalındığını göstermektedir⁶⁷. Edmond Belamy⁶⁸ portresi, The Next Rembrandt⁶⁹ isimli bir portrede olduğu gibi yepyeni bir eserin ortaya çıkarılması da söz konusu olabilmektedir. Bu projede ressamın tüm çalışmaları ve teknikleri veri olarak sisteme girilmiş, yapay zekâ bu verileri ve derin öğrenme tekniğini kullanarak ressamın izlerini taşımayan bir ürün ortaya çıkarmıştır⁷⁰. Yepyeni bir portrenin ortaya çıkarılmasının yapay zekânın geldiği ilerleme noktası açısından önemli olduğu düşünülmele birlikte sisteme verilerin girilmesi noktasında insan müdahalesinin devam ettiği görülmektedir. Bu portrenin ortaya çıkması yapay zekâ ürünlerinin telif hakkı

⁶³ MAMAN, s. 43; MEYDANCI, s. 71.

⁶⁴ MAMAN, s. 46; MEYDANCI, s. 74.

⁶⁵ BALTA, s. 113; SULUK, KARASU, NAL, s. 44; TEKİNALP, s. 113; YILMAZTEKİN, s. 198 ; ÖZTAN, s. 83.

⁶⁶ DORNIS, s.786.

⁶⁷ MAMAN, s. 59.

⁶⁸ Portre için bkz. <https://www.christies.com/features/A-collaboration-between-two-artists-one-human-one-amine-9332-1.aspx> (E.T. 16.12.2023)

⁶⁹ Bir Sonraki Rembrandt: Bir ustanın eserini yapay zekâ ile yeniden yaratmak (microsoft.com): (E.T. 10.12.2023).

⁷⁰ YILMAZTEKİN, s. 265.

tartışmalarını hızlandırmıştır. Bu noktada portrenin yapay zekâya ait bir eser olarak kabul edilebilmesi için gereken biçimlenmiş olma, fikri bir çaba sonucu ortaya çıkma ve hususiyet şartları bakımından incelenmesi sonucunda ilk iki şartı taşıdığı ancak hususiyet şartı bakımından şartı yerine getirmediği söylenebilir⁷¹. Çünkü yapay zekâ gerçek kişi değildir ve mevcut koşullar ve mevzuat bakımından inceleme yapıldığında eser sahibi olamaz. Başka bir ifadeyle, yapay zekâ zaten böyle bir resmi ortaya çıkarmak için programlanmış ve amacına ulaşmak için gerekli olan derin öğrenme yöntemiyle donatıldığından araç konumundadır ve bu araç niteliğinde olma sebebiyle de hususiyet koşulu gerçekleşmemiştir⁷².

Yapay zekâ tarafından hususiyet/orijinallik koşulunun da sağlanarak eser ortaya çıkartılabileceğini kabul eden Birleşik Krallık Patent Ofisi değerlendirmeleri olduğu gibi yaratıcılık unsurunun sadece insana ait olduğunu kabul eden Amerika yasaları ile yapay zekânın buluşçu olabileceğini kabul eden Güney Afrika'nın böyle bir deneyimi⁷³de bulunmaktadır. Türk hukuk sisteminde, Avrupa birliği hukuku ve Amerikan hukuk sistemlerinde eser sahibi kavramı açısından insan olma şartı aranmaktadır.

Her ne kadar derin öğrenme yöntemiyle ve insanın sinir ağlarından esinlenilerek üretilen yapay sinir ağlarının kullanması ile belirli ölçüde makinenin kendi kendisine öğrenmesi mümkün olsa da hususiyet koşulunun temelinde insan faktörü ve insan müdahalesinin öncül olmaya devam ettiği anlaşılmaktadır⁷⁴. Yani yapay zekâ sistemleri, insan faktörü olmadan bir eser meydana getirememektedir. Bu nedenle bu hukuk sistemleri tarafından fikri eserlere ilişkin eser hakları ve korunmanın temelini bir gerçek kişi tarafından ortaya konulan fikri çaba⁷⁵ oluşturmaktadır.

WIPO Sekreterliği tarafından hazırlanan, fikri mülkiyet politikası ve yapay zekâya ilişkin 21 Mayıs 2020 tarihli yenilenmiş beyana göre; insan müdahalesini içermeyen ve bu nedenle işlem sırasında davranışını değiştirmeye açık olan "yapay zekâ tarafından üretilen ürün" ayrımı yapmak uygun olacaktır⁷⁶.

⁷¹ ÇAKIR, s. 18-42.

⁷² ÇAKIR, s. 18-42.

⁷³ 16-ZA2021/03242 numaralı patent başvurusunun kabulüne ilişkin ilgili ilan için bkz. https://iponline.cipc.co.za/Publications/PublishedJournals/E_Journal_July%202021%20Part%202.pdf (E.T. 04.04.2024)

⁷⁴ MAMAN, s. 60.

⁷⁵ TEKİNALP, s. 105.

⁷⁶ YÜKSEL, s. 42.

Avrupa Birliği ile ilgili olarak, Avrupa Parlamentosu tarafından Şubat 2017'de kabul edilen Delvaux raporu, yapay zekâ tarafından oluşturulan çalışmalara nevi şahsına münhasır fikri mülkiyet koruması verilmesini ve "bilgisayarlar veya robotlar tarafından oluşturulan telif hakkıyla korunan eserler için geçerli olan kendi entelektüel yaratım kriterlerinin" dikkate alınmasını önermiştir⁷⁷.

Yapay zekâ ürünlerinin eser niteliği tartışmaları devam etmekte ve çeşitlenmektedir. Zira kimi programlar şiir yazarken kimileri de beste yapabilmektedir. Yapay zekâ ürünleri için geçerli sayılabilecek bir şekil şartının olmadığını ifade etmek gerekir⁷⁸. Farklı ulusal mahkemelere de konu olan davalarda güncel mevzuata göre farklı kararlar da çıkabilmektedir.

Mevcut fikir ve sanat eserleri hukukuna göre yapay zekâ ürünlerinin hususiyet koşulu açısından tespiti yapay zekânın değişken yapısı nedeniyle karmaşık bir durum teşkil etmektedir. Yapay zekâ ürünlerinin hususiyet koşulunun farklı hukuk sistemleri göz önünde bulundurularak ayrıntılı olarak değerlendirilmesinde fayda görülmektedir.

1. Karşılaştırmalı Hukuk Kapsamında Yapay Zekâ Ürünlerinin Hususiyet Koşulu Bakımından Değerlendirilmesi

a. İngiliz Hukuku

İngiliz hukukunda hususiyet kavramı "*orijinallik*" deyimini ile ifade edilmektedir⁷⁹. İngiliz Telif Kanunu⁸⁰ m. 1/a'ya göre bir fikri ürünün eser olarak kabul edilebilmesi için orijinal olması gerekmektedir. İngiliz hukukuna göre hususiyet koşulu emek harcanarak oluşturulan ve az bir miktarda da olsa yaratıcılık taşıyan ürün eser sayılmaktadır⁸¹. Yaratıcı düşünce ve emek neticesinde orijinallik ortaya çıkmaktadır. Emek ile yeteneğin⁸² de etkisiyle sıradan ürünlerden ayırt edilebilir bir ürünün ortaya çıkması⁸³ gerekmektedir.

İngiliz hukuku yapay zekâ kaynaklı ürünler açısından orijinallik tespiti için bazı yenilikçi kurallar benimsemiştir⁸⁴. İngiliz Telif Kanunu m. 9/3'e göre bilgisayar kaynaklı fikri

⁷⁷ MEYDANCI, s. 25.

⁷⁸ ÇOBAN, s.199.

⁷⁹ MEYDANCI, s. 128.

⁸⁰ İngiliz Telif Kanunu, Copyright, Designs and Patents Act 1988 (CDPA).

⁸¹ MEYDANCI, s. 128.

⁸² DANIEL J., JUDGE, s. 395.

⁸³ HARIANI, HARIANI, s. 494.

⁸⁴ MEYDANCI, s. 128.

ürünler eser olarak kabul edilmektedir⁸⁵. Yapay zekâ tarafından ortaya konulan ürünler de bu kapsama dahildir. Bu kapsamda yapay zekâ ürünlerinin başka hiçbir şarta bağlı olmaksızın İngiliz hukukuna göre telif korumasından yararlandığını söylemek mümkündür. Eserin meydana gelmesi için gerekli ayarlamaları yapan kişi de eser sahibi olarak ifade edilmektedir⁸⁶.

Burada yapay zekânın ürünlerinin eser olarak kanun koyucu tarafından kabul edildiği, hak sahipliğinin ise verilen emek neticesinde gerçek kişiye tanındığı görülmektedir. Orijinallik tespitinin belirsiz⁸⁷ olduğu, insanın hangi aşamada yaratıcılık kattığının tespiti zorluk göstermektedir⁸⁸.

İngiliz Telif Kanunu m. 178'e göre ise bilgisayar müdahalesinin herhangi bir kişinin eser sahipliğini üstlenmesine imkân veremeyecek seviyede yoğun olduğu eserlere bilgisayar tarafından meydana getirilen eser olarak düzenleme getirilmiştir⁸⁹. Bu düzenleme farklı bir bakış açısı geliştirmemizi sağlamaktadır. Nitekim insan müdahalesi olmasa da bilgisayarın meydana getirdiği ürün orijinal kabul edilerek eser sayılmaktadır. Bu durum yapay zekâ ürünlerinin İngiliz kurallarına göre orijinallik taşıdıklarını ve eser olarak kabul edildiklerini, kendilerine özgü bir koruma sağlandığını ortaya koymaktadır⁹⁰.

Dr. Stephen Thaler, Dabus'un⁹¹ ürettiği ürünler ile ilgili olarak; "Yaratıcılık makinesi Dabus'un mülkiyetine aittir." ifadesiyle Birleşik Krallık Fikri Mülkiyet Ofisine başvurmuş ve verilen kararda⁹²; DABUS'un yasaların gerektirdiği bir kişiyi tanımlamadığını ifade etmiştir⁹³. Kararda insan olmayan mucit, kanun kapsamında bir mucit olarak kabul edilebilir mi? Buluşun

⁸⁵ Copyright, Designs and Patents Act 1988 (CDPA) S. 9 (3) "In the case of a literary, dramatic, musical or artistic work which is computer-generated, the author shall be taken to be the person by whom the arrangements necessary for the creation of the work are undertaken."

⁸⁶ Çalışma teorisine göre eser sahipliği sıfatı belirlenmektedir.

⁸⁷ KRETSCHMER, s. 322.

⁸⁸ MEYDANCI, s. 129.

⁸⁹ Copyright, Designs and Patents Act 1988 (CDPA) sec. 178 "“computer-generated”, in relation to a work, means that the work is generated by computer in circumstances such that there is no human author of the work”.

⁹⁰ Bkz. Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü, WIPO Conversation on Intellectual Property (IP) and Artificial Intelligence (AI) Second Session, 21.05.2020, s. 8, (https://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/wipo_ip_ai_2_ge_20/wipo_ip_ai_2_ge_20_1_rev.pdf, (E.T. 14.02.2023); GÖZÜBÜYÜK, s. 68.

⁹¹ DABUS, buluş meydana getiren yapay zekâ sistemlerindedir. https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2019/06/article_0002.html (ET. 03.12.2023)

⁹² Birleşik Krallık Mülkiyet Ofisi Kararı, BL O/741/19, 4/12/2019, <https://www.ipo.gov.uk/p-challenge-decision-results/o74119.pdf>, (E.T. 03.12.2023)

⁹³ MEYDANCI, s. 189.

mucidine veya asıl geliştiricisine ait olan patentin verilmesi hakkı Dabus adına başvuran Thaler'e nasıl verilmiştir? Thaler DABUS'un sahibi midir? sorularının cevaplarını aramıştır⁹⁴.

DABUS'un başvurularında belirtilen buluşları yarattığını kabul etmiştir⁹⁵. Bununla birlikte bir makinenin mucit olarak kabul edilmesi durumunda hiç kimsenin gerçek mucit olarak kabul edilemeyeceğine dikkat çekilmiştir⁹⁶. Ayrıca kanun yapılırken gerçek kişiler dışındaki mucitlerin düşünülmediği belirtilmiştir. Bu nedenle mucit ifadesinden bir yapay zekâ makinesinin değil insanın anlaşılması gerektiği vurgulanmıştır. Tüzel kişilerin mucit olamayacaklarına dair yerleşik yasa ve uygulamaların olduğu, Thaler'in de DABUS'un bir insan olmadığını ve bu nedenle de Kanun gereğince kişi olarak kabul edilemeyeceğini kabul ettiği açıklanmıştır⁹⁷.

Ofis sonuç olarak DABUS'un Kanun'da öngörüldüğü gibi bir kişi olmadığını belirterek red kararı verdiği, Tasarımlar ve Ticari Markalar Genel Denetçisi, Thaler v Patentler, EWHC 2412 (Pat), 21/9/2020 tarihli kararında⁹⁸ özetle bir patent başvurusunun bir mucit, kişi tarafından yapılması gerektiğini, DABUS'un bir kişi yada bir mucit olmadığı için başvuru yapamayacağını belirtilerek Birleşik Krallık Fikri Mülkiyet Ofisinin önceki kararını onadığı, devamında İngiltere ve Galler Temyiz Mahkemesi (Yüksek Adalet Mahkemesi), Stephen Thaler -Patent Ticari Markaları ve Tasarımları Genel Denetçisi, 2021, EWCA Civ 1374, Vaka No: A3/2020/1851, dosya ile ilgili verdiği kararında⁹⁹ Thaler'in Kanun'da belirtilen şartların hiçbirine uymamış olması nedeniyle başvuruların geri çekilmiş sayılmasına karar verilmesinin doğru olduğuna karar verdiği görülmektedir¹⁰⁰

⁹⁴ MEYDANCI, s. 189.

⁹⁵ Thaler v Comptroller General of Patents Trade Marks and Designs [2021] EWCA Civ 1374, 13 (www.supremecourt.uk) (E.T. 7.12.2023).

⁹⁶ ÇINAR, s. 393; MEYDANCI, s. 191.

⁹⁷ Thaler v Comptroller General of Patents Trade Marks and Designs [2021] EWCA Civ 1374, 13 (www.supremecourt.uk) (E.T. 7.12.2023).

⁹⁸ Tasarımlar ve Ticari Markalar Genel Denetçisi, Thaler v Patentler, EWHC 2412 (Pat), 21/9/2020: <https://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Patents/2020/2412.html>, (E.T. 3.12.2023).

⁹⁹ İngiltere ve Galler Temyiz Mahkemesi (Yüksek Adalet Mahkemesi), Stephen Thaler -Patent Ticari Markaları ve Tasarımları Genel Denetçisi, 2021, EWCA Civ 1374, Vaka No: A3/2020/1851: <https://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2021/1374.html>, (E.T. 3.12.2023).

¹⁰⁰ Tasarımlar ve Ticari Markalar Genel Denetçisi, Thaler v Patentler, EWHC 2412 (Pat), 21/9/2020: <https://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Patents/2020/2412.html>, (E.T. 3.12.2023).

b. Amerikan Hukuku

Amerikan hukukunda da hususiyet kavramına karşılık orijinallik kavramı kabul edilmiştir¹⁰¹. *Feist* davasında¹⁰² verilen karar kapsamında asgari yaratıcılık olması orijinallik şartı bakımından yeterli görülmektedir. Az da olsa orijinallik taşıyan ürünlerin koruma gördüğü anlaşılmaktadır. Diğer taraftan yeni bir nitelik taşıması gereken eserin tamamen yeni bir eser olması şartı aranmamaktadır¹⁰³. Netice itibariyle sınırlı derecede de olsa yaratıcılık ve yenilik içeren ürünler eser olarak kabul edilmektedir¹⁰⁴.

Orijinallik önce sanatçının zihninde ortaya çıkmaktadır ancak zihinsel süreçler koruma görmemektedir¹⁰⁵. *Burrow-Giles Lithographic Co. v. Sarony* kararına göre, mekanik süreçler sonucunda meydana getirilen bir ürün, sahibinin entelektüel düşünce biçimini ifade ediyorsa eser olarak kabul edilmelidir¹⁰⁶.

Amerikan hukukunda orijinallik sadece gerçek kişiye atfedilmektedir¹⁰⁷. Bu nedenle yapay zekâ tarafından ortaya konulan ürünler orijinal olarak görülmemekte ve eser olarak kabul edilmemektedir¹⁰⁸. Ayrıca Patent hukuku kapsamında da başvurular yapılmış, orijinallik değerlendirmesi yapan Amerika Birleşik Devletleri Patent ve Ticari Marka Ofisi 16/524,350 No'lu başvuruya ilişkin 27/4/2020 tarihli kararında¹⁰⁹; "*buluş sahibi*" terimini "*buluş konusunu icat eden veya keşfeden kişi veya ortak bir buluş ise ortaklaşa kişiler*" olarak açıklamıştır. *Dr. Thaler*, İngiltere dışında, ABD'de benzer bir patent başvurusunda bulunmuştur. Başvuruda *DABUS* tek buluş sahibi olarak belirtilmiştir¹¹⁰. Ancak İngiltere'de verilen karara benzer şekilde, bu karar da icat sahibinin gerçek kişi olması gerektiği yönündeki görüşünü tekrarlayarak bu iddianın da geçerli olmadığını belirtmiştir¹¹¹.

¹⁰¹ GÖZÜBÜYÜK, s. 68; MEYDANCI, s. 130; MAMAN, s. 67.

¹⁰² *Feist Publ'ns, Inc. v. Rural Tel. Serv. Co.*, 499 U.S. 340, 346 (1991) (supreme.justia.com) (E.T. 14.12.2023).

¹⁰³ *Feist Publ'ns, Inc. v. Rural Tel. Serv. Co.*, 499 U.S. 340, 346 (1991) (supreme.justia.com) (E.T. 14.12.2023).

¹⁰⁴ GÖZÜBÜYÜK, s. 68; MEYDANCI, s. 130; MAMAN, s. 67.

¹⁰⁵ MEYDANCI, s. 130.

¹⁰⁶ *Burrow-Giles Lithographic Company v. Sarony*, 111 U.S. 53 (1884): (supreme.justia.com), (E.T. 13.1.2024).

¹⁰⁷ GÖZÜBÜYÜK, s. 68; MEYDANCI, s. 130; MAMAN, s. 62.

¹⁰⁸ ABD gibi Kanada'da yapay zekâ ürünlerinin eser olmadığı görüşüne katılmaktadır. Bu kapsamda yapay zekâ ürünlerinin eser olarak kabul edilmemesi gerektiği sonucuna ulaşılarak, kanunda yapılacak değişikliklerle yapay zekâ ürünlerini eser kapsamından çıkarma önerisi yapılmıştır. MAMAN, s. 67.

¹⁰⁹ https://www.uspto.gov/sites/default/files/documents/16524350_22apr2020.pdf, (E.T. 03.12.2023).

¹¹⁰ MEYDANCI, s. 193.

¹¹¹ *Thaler v. Vidal*, No. 2021-2347 (Fed. Cir. 2022), 10 (uscourts.gov) (E.T. 03.12.2023).

c. Çin Hukuku

Çin Telif Kanuna göre gerçek kişilerden başka tüzel kişiler de eser sahibi olabilmektedir¹¹². Çin mahkemeleri yapay zekâ tarafından üretilen ürünleri eser olarak görmekte ve eser sahipliğinde, yapay zekâ yatırımcısına mali haklardan yararlanma hakkı vermektedir¹¹³.

"Balonların Peşinde Yaramaz Çocuk" Telif Hakkı Davası¹¹⁴ (İkinci Derece Kararı) olarak da bilinen davada mahkeme bir insan tarafından hava balonuna bağlanan ve dünyanın videosunu otomatik olarak çeken kameranın çektiği görüntülerin kayıt işlemi sırasında kameranın insan kontrolü dışında olmasına rağmen; video kayıt modu, video görüntüleme formatı, hassasiyet ve videonun diğer parametreleri ile ilgili ayarlamaların yapılması aşamasında bir insan müdahalesinin mevcut olduğuna karar vermiştir. Netice itibariyle parametrelerin önceden ayarlandığını, bu sebeple kameranın çektiği videolardan -otomatik modda çekilmiş olsa bile- elde edilen fotoğrafların eser niteliğini taşıdığını, bu resimlerin başkaları tarafından izinsiz kullanılmasının ise fotoğraf eserinin telif hakkının ihlali anlamına geldiğini ifade etmiştir.

Çin'in Shenzhen Nashan Halk Mahkemesi ise verdiği bir kararda¹¹⁵, algoritmik bir program tarafından oluşturulan çalışmanın telif hakkı korumasına uygun olduğuna karar vermiştir. Tencent şirketi, reklamcılık alanında faaliyet gösteren bir şirket olup, web sitesinde bir dizi veri ve algoritmalara dayalı akıllı yazma destek sistemleri tarafından yazılan, "Tencent Robot Dreamwater" isminde bir mali rapor yayınlamıştır. Daha sonra Shanghai Yingxun Technology şirketinin bu makaleyi izinsiz çoğalttığından bahisle davacı olmuş, yapay zekâ tarafından üretilen bir eserin telif hakkına sahip olup olamayacağı tartışmasının yapıldığı mahkemede algoritmik bir program kullanılarak oluşturulan bir eserin biçimsel özelliklere sahip olduğunu, düzgün ve açıkça ifade edildiğini, belirli bir orijinallik içerdiğini belirtmiş, makalenin yapım aşamasında kişisel seçimlerin, becerilerin ve yargı tercihlerinin yaratıcı ekip

¹¹² Beijing Internet Court Civil Judgment (2018) Jing 0491 MinChu No. 239 (Feilin) Karar metni için bkz: [https://www.chinadaily.com.cn/specials/BeijingInternetCourtCivilJudgment\(2018\)Jing0491MinChuNo.239.pdf](https://www.chinadaily.com.cn/specials/BeijingInternetCourtCivilJudgment(2018)Jing0491MinChuNo.239.pdf), (E.T. 14.1.2024).

¹¹³ MAMAN, s. 64.

¹¹⁴ Pekin Fikri Mülkiyet Mahkemesi (2017) Jing 73 Min Zhong No. 797 Hukuk Kararı. 2 Nisan 2020, http://www.iprdaily.cn/article_24815.html, (E.T. 3.12.2023); MAMAN, s. 64-66.

¹¹⁵ <https://www.dreyfus.fr/2021/12/13/oeuvre-creee-par-une-intelligence-artificielle-une-protection-par-le-droit-dauteur-est-elle-envisageable/>, (E.T. 9.12.2023).

tarafından yapıldığını değerlendirmiştir. Bu sebeplerle makalenin telif hakkının korunmasına yönelik karar vermiştir.

Tencent ve Shanghai Yingxun Technology arasındaki anlaşmazlık bu alanda verilen ilk karar olma özelliğine sahiptir. Mahkeme özgün olduğuna karar verilen yazının anlatım biçimine, içeriğine ve yapısına dikkat çekmiş, oluşturulma sürecini incelemiş ve yaratıcı sürecin yazılı eserlerin sıradan yaratıcı sürecinden farklı olduğunu tespit etmiş, yapay zekânın bireysel seçimlerini, yargılarını ve gerekli becerilerini gösteren faktörlerin varlığını sağladığını kabul etmiştir. Bu karar, yapay zekâ tarafından üretilen eserlerin telif hakkı korumasının uluslararası alanda kabul görmesi bakımından destekleyici bir özelliğe sahiptir. Ancak, şimdiye kadar gelinen noktada yapay zekâ ürünlerinin telif hakkı koruması altında olmasını sağlayacak yasal bir düzenlemenin olduğu söylenemez.

d. Alman Hukuku

Alman hukukunda orijinallik ve hususiyet kavramlarını içeren ancak hususiyet kavramına daha yakın bir anlam taşıyan “individualität” ifadesi kullanılmaktadır¹¹⁶. Buna göre bir ürünün hususiyet bakımından kabul görmesi için tamamen yenilikçi olması gerekmez¹¹⁷. Sınırlı bir yenilik barındıran fikri ürünler eser olarak koruma görmektedir. Mevcudun temelleri üzerine yeni bir şey oluşturulması da yeterli olup aynı sonuca ulaşmak için farklı yolların kullanılması olarak görülmektedir¹¹⁸. Yaratıcı düşüncenin var olması gerektiği, çok emek verilse dahi hiç yaratıcılık taşımayan¹¹⁹, sanatsal süreci olmayan¹²⁰ bir ürün eser olarak kabul edilmemektedir.

Sanatsal bir üretim süreci sonucunda ortaya çıkan ürünler eser olduğu için yapay zekâ ürünleri bakımından da yapılması gereken değerlendirme bu noktada ortaya çıkmakta, sadece mekanik şekilde ortaya konulan ürünler eser olarak değer kazanmamaktadır¹²¹. Sanatsal süreç ise eseri ortaya koyan kişinin yaratıcı özelliğini ortaya koymasını ifade etmektedir. Eser ortaya çıktığında eser sahibinin müdahalesi var ise yapay zekâ kullanılmasının bir önemi yoktur.

¹¹⁶ MEYDANCI, s. 74.

¹¹⁷ MEYDANCI, s. 132.

¹¹⁸ DREIER, SCHULZE, s. 18.

¹¹⁹ WANDTKE, BULLINGER, s. 21.

¹²⁰ GRAFE, KAHL, s. 125.

¹²¹ RONSBERG, s. 245.

Bununla birlikte tamamen makinelerin meydana getirdiği ürünün hem eser niteliği hem de sanatsal süreci yani yaratıcı özelliği bulunmamaktadır¹²².

Bu bilgiler ışığında Alman hukukunda yapay zekâ aracılığıyla insan müdahalesi ile şekillenen ürünler eser olarak korunmaktadır. Tamamen yapay zekâ ürünleri ise eser kabul edilmemektedir.

e. Avrupa Birliği Hukuku

AB hukukunda yapay zekâ ürünlerinin fikri olarak korunması ile ilgili çalışma yapılmamıştır. Yapay zekânın sosyal ve ekonomik açıdan yasalaştırılması yoluna gidilmiştir¹²³. AB hukukunda telif, sanatçının hakları ile ilgili bir konu olup sanatçı eseri meydana getiren kişi olarak kabul edilmekte ve orijinallik sanatçının düşüncesini bir nesneye aktarması suretiyle ortaya çıkmaktadır. Orijinalliğin kaynağı eseri meydana getiren sanatçı olarak değerlendirilmekte ve hayvanlar dahil olacak şekilde insan harici varlıklar tarafından oluşturulan şeyler eser olarak kabul edilmemektedir¹²⁴. Orijinallik ile ilgili değerlendirmede yukarıda ifade edilen ABAD'ın *infopaq kararı*¹²⁵ değerlendirmesi geçerli olmakla birlikte yapay zekâ bakımından ürünün orijinalliğine vurgu yapılmıştır¹²⁶.

ABAD *Painer*¹²⁷ kararında ise bir portre fotoğrafının orijinalliği ile ilgili olarak ürün sahibinin kişiliğini yansıtmak, özgür ve yaratıcı tercihlerini yansıtmak şartıyla orijinal kabul edilmesine hükmetmiştir. ABAD düşük sevide de olsa yaratıcılık özelliğinin bulunmasını orijinallik bakımından yeterli görmektedir.

2. Türk Hukuku Kapsamında Yapay Zekâ Ürünlerinin Hususiyet Koşulu Bakımından Değerlendirilmesi

Yukarıda ifade edildiği üzere FSEK'e göre esere hususiyetini aktaran ve eseri meydana getiren kişi aynı kişidir ve eser sahibi olarak ifade edilmiştir¹²⁸. Sadece gerçek kişiler esere hususiyetlerini dercedebilirler. Her ne kadar kanun koyucu tarafından FSEK m. 1/B hükmünde yer alan “gerçek” ibaresi 3.3.2004 tarihli ve 5101 sayılı Kanunun m. 28 hükmü ile yürürlükten

¹²² MEYDANCI, s. 131-133.

¹²³ HUGENHOLTZ, QUINTAIS, s. 719.

¹²⁴ ROSATI, s. 976.

¹²⁵ Judgment of the Court (Fourth Chamber) of 16 July 2009, Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening Case, C-5/08 (curia.europa.eu) (E.T. 15.1.2024).

¹²⁶ MEYDANCI, s.75.

¹²⁷ Judgment of the Court (Third Chamber) of 1 December 2011, Eva-Maria Painer v Standard VerlagsGmbH and Others, C-145/10 (curia.europa.eu), (E.T. 13.1.2024).

¹²⁸ MEYDANCI, s.136.

kaldırılmış olsa da bu durum tüzel kişilerin ya da diğer varlıkların eser sahibi olarak kabul edileceği anlamına gelmemektedir. Nitekim Yargıtay'ın konuya ilişkin daha önce ifade edilen kararları da benzer niteliktedir¹²⁹. Yalnızca gerçek kişiler tarafından meydana getirilen ürünler eser sayılmaktadır.

Türk hukukunda İngiliz hukukunun aksine, ne kadar emek ve zaman harcanırsa harcanırsa bir üründe hususiyet yoksa eser olarak koruma göremez. Türk doktrininde hususiyetin tespitinde öznelliğe ağırlık veren görüşlerin Alman Hukuku'nun etkisinde kaldığını görebiliriz¹³⁰. Bir eserdeki hususiyetin yansıtılma şekli açısından Türk hukukundaki hususiyet yaklaşımının; Alman, AB ve Amerikan hukuku ile benzer olduğu görülmektedir¹³¹.

Doktrinde de yapay zekâ bakımından yapılan değerlendirmelerde; yapay zekâ üreticisi/kullanıcısının hususiyetini taşıyan ve yapay zekâ aracılığıyla yapılan ürünlerin eser olabileceği belirtilmektedir¹³². Aksi halde; yapay zekâ hususiyeti içeren ürünler FSEK kapsamında korunmamaktadır¹³³.

3. Değerlendirme ve Görüşümüz

Genel olarak bakıldığında farklı gelenek ve ülkelere ait olsa da hukuk sistemlerinin eser ile insan arasında hususiyet koşulunu teşkil edecek bir bağ, bir aitlik oluşturdukları anlaşılmaktadır. Oluşturulan sistemlerin sadece insana, insanın zihinsel ve sanatsal süreçlerine ve bunların fiziki dünyaya yansımaları olarak ortaya çıkan eserlerine özgü olduğu görülmektedir. İnsanlar sadece kendileri tarafından ortaya konulan eserlerin korunmasına yönelik kurallar koymuşlardır. Bu nedenle hayvanların, suyun, rüzgârın ya da yapay zekânın oluşturduğu ürünleri eser olarak kabul etmemişlerdir.

Yapay zekânın temelinde insan beyninin çalışma sisteminin taklit edilmesi yatmaktadır. Bunun neticesinde ise yapay zekânın ortaya koyduğu ürünler, mekanik süreçlerin ve sistemlerin oluşturduğu ürünlerdir. Derin öğrenme metodu ile ortaya çıkan ürünlerin ise bazı aşamalarının nasıl gerçekleştiği hala tespit edilememiştir. Tamamen mekanik bir işleyiş neticesinde ortaya çıkan ürünler söz konusudur. Sanatsal bir süreç ya da yaratıcı bir özelliğin yansımaları bulunmamaktadır.

¹²⁹ YHGK, 05.10.2012 E. 2014/107, K. 2016/957, (lexpera.com.tr) (ET. 20.12.2023).

¹³⁰ TEKİNALP, s. 104.

¹³¹ MEYDANCI, s.135-136; MAMAN, s. 48-51.

¹³² YILMAZTEKİN, s. 198; GÖZÜBÜYÜK, s. 64; GÜÇLÜTÜRK, s. 1899-1918.

¹³³ BALTA, s. 124.

Yapay zekânın hukuki statüsünün belirlenmesi veya kişilik tanınması, yapay zekânın da eser sahibi olmasını sağlamayacaktır. Zira bu gelişmeler yaşansa dahi yapay zekânın hususiyetini bir esere aktarması söz konusu olmayacaktır. Eser, insanın sadece bilişsel ya da zihinsel süreçlerinin yansımaları olmayıp, insanın amaçlarını, hatıralarını ya da duygularını da yansıttığı bir unsurdur. Yapay zekânın ise insanın sahip olduğu bu özelliklere sahip olmaması nedeniyle hususiyet koşulunun asla tamamlanamayacağı açıktır.

Diğer taraftan yapay zekâ ürünlerinin telif hukuku açısından çözümlenmesi gerekmektedir. Bunun için kanunlarda açık düzenlemeler yapılması gerektiği, İngiliz hukukundaki gibi bir düzenlemenin yapılması, en azından yarı otonom yapay zekâ ürünleri açısından eser ve eser sahipliği kavramlarının netleştirilerek, şimdilik sorunun çözülebileceği düşünülmektedir. Bilgisayar kaynaklı eserler, bir hususiyet değerlendirmesine tabi tutulmaksızın eser olarak kabul edilebilmektedir. Buna ek olarak; insanlar tarafından meydana getirilen eserler ile yapay zekâ tarafından meydana getirilen eserler ayrı ayrı koruma altına alınmalıdır. Yani yapay zekâyâ özgü bir hususiyet kuralı benimsenebilir. Ayrıca yapay zekâ ürünlerinin bir süre eser korumasından faydalandırılıp daha sonra topluma ait olarak kabul edilmesinin yolu açılabilir. Buradaki süre ise FSEK ve diğer düzenlemelerdeki gibi uzun yıllara nazaran çok daha kısa bir süre olarak belirlenmelidir.

Kanaatimizce, hususiyet koşuluna ilişkin hem öğreti hem de Yargıtay kararları nezdinde bir tanımlama yapılmış, yaratıcılığın yeterli olduğu ve sahibinden izler taşınması gerektiği noktasında fikir birliği ortaya çıkmıştır. Bu sebeple her eser türünde hususiyetin farklı noktalar ve özellikler göz önünde tutularak aranması gerektiği ve burada uzman bilirkişiler desteğiyle eser, eser sahipliği ile telif hakkı hususlarındaki hususiyetin yarattığı belirsizliğin çözülebileceği kanaatindeyim.

C. Yapay Zekânın Eser Sahipliği

Eser üzerindeki mali ve manevi haklar eser sahipliği ile ilişkilidir. Yapay zekânın sürekli gelişen ve değişen yapısı eser sahipliği tespit ve değerlendirmelerini tartışılır yapmaktadır. Farklı hukuk sistemlerinde sorunun çözümüne ilişkin yaklaşımları incelemek gerekir.

1. Karşılaştırmalı Hukuk Kapsamında Yapay Zekânın Eser Sahipliği

a. İngiliz Hukuku

İngiliz Telif Kanunu eseri meydana getiren kişinin eser sahibi olacağını ifade etmiştir. Diğer hukuk sistemleri ile benzer bir yaklaşım söz konusudur. Bununla birlikte yapay zekâ ürünlerinin eser sahipliği ile ilgili olarak ayrı bir değerlendirme yapılmıştır. Kanuna göre

bilgisayar tarafından meydana getirilen edebi eserler, tiyatro ürünleri ya da güzel sanat eserleri telif hukuku kapsamındadır ve korunmaktadır. Ürünün tamamen yapay zekâ tarafından meydana getirilse dahi koruma görmektedir ve eserin meydana getirilmesi için gerekli ayarlamaları yapan kişi eser sahibi olarak belirtilmiştir (CDPA, m. 9/3)¹³⁴.

Bu düzenlemeye göre kanun koyucunun hem yapay zekâyı hem de yapay zekâ ürünlerini eser olarak kabul ettiği, gerekli ayarlamaları yapan kişinin de eser sahibi olarak düzenlediği tartışmasız olarak ortaya konulmuştur. Eser sahibi ise sadece gerçek kişidir. Yapay zekânın ya da bilgisayar programının eser sahipliği söz konusu değildir.

Yukarıda ifade edildiği üzere Kanun'un 178. maddesi hiçbir insan müdahalesi olmasa dahi ortaya çıkan eserin koruma altında olduğunu düzenlemiştir. Esere yaratıcı katkı sağlamayan kişiler de eser sahibi olarak kabul edilebilmektedir¹³⁵. Zihinsel katkı sağlayan kişinin eser sahipliğinde önceliği bulunmaktadır. Diğer bir deyişle kişi hiçbir aktif rol alamasa da bazı iş ve işlemleri yapmak suretiyle eser sahibi olabilmektedir¹³⁶. Bilgisayar kaynaklı eserlerde eser sahipliği kavramının geniş değerlendirildiği anlaşılmaktadır¹³⁷.

Yapay zekâ ve bilgisayar kaynaklı eserler, kendilerine özgü bir hususiyet taşımakta ve kendilerine özgü bir koruma konusu oluşturdukları için eser sahipliğinin de bu ürünler bakımından kendine özgülenmesi gerekmektedir

b. Amerikan Hukuku

Eseri meydana getiren kişi eser sahibi olarak kabul edilmiştir¹³⁸. Ancak istisnai olarak *work made for hire* kuralı kapsamında, eseri meydana getirmek için kişi tutulması veya çalıştırılması söz konusu olabilmekte ve bunun için tutulan veya çalıştırılan kişi ile işveren

¹³⁴ MEYDANCI, s. 147.

¹³⁵ GUADAMUZ, s. 176.

¹³⁶ MEYDANCI, s. 148.

¹³⁷ MEYDANCI, s. 148.

¹³⁸ GÖZÜBÜYÜK, s. 68; MEYDANCI, s. 130; MAMAN, s. 62. Bir maymunun özçekiminin dava konusu olduğu Naruto & Staler Kararı burada önemli bir tartışmayı da gündeme taşımıştır. İngiliz fotoğrafçı David Slater, 2011 yılında Endonezya'daki Tangkoko doğal koruma alanında çalışırken, bir kara şebek olan Naruto'nun kamerasını çalarak kendi fotoğraflarını çektiğini fark etmiştir. Slater daha sonra "maymun selfie'si" adını verdiği bu fotoğrafın da yer aldığı bir kitap yayınlamıştır. Kitabın yayınlanması üzerine harekete geçen PETA (Hayvanlara Etik Muamele İçin Mücadele Edenler), Naruto'yu temsilen Slater'a dava açmış ve söz konusu fotoğrafın şebeğe ait olduğunu iddia etmiştir. San Francisco Federal Mahkemesi Ocak 2016'da Naruto'nun bir insan olmadığı için mahkemede taraf olamayacağını belirtmiştir. ABD Federal 2. Derece Mahkemesi, ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır. Federal Mahkeme, ABD Patent ve Marka Kurumu'nun; "Fotoğrafların Naruto tarafından çekildiği için Slater'a ait olmadığını ancak Naruto'nun da insan olmadığı için hak talep edemeyeceği..." görüşünü benimseyerek hususiyet ve eser sahipliği husularında hak talep edilemeyeceğinden söz konusu fotoğrafların telif haklarının saklanamayacağını açıklamıştır. Detay için bkz. PEHLİVANOĞLU, s. 1767-1768.

arasında sözleşme esaslarına göre eser sahipliği belirlenebilmektedir¹³⁹. Eser sahipliği işverenin ya da adam tutanın olmaktadır¹⁴⁰. Ayrıca sözleşmeye kural konularak FSEK'te olduğu gibi eseri oluşturan sanatçı eser sahibi olarak kabul edilebilirken ayrıca FSEK ile benzer olarak eserin birden fazla kişi tarafından meydana getirilebilmesi mümkün olabilmektedir¹⁴¹.

Teknolojinin ve özellikle yapay zekânın öncü ülkelerinden olması nedeniyle yapay zekâ ve yapay zekâ ile ilgili uyumsuzluklarda Amerikan yargı sisteminde diğer sistemlere nazaran daha çok dava bulunmaktadır. Buna bağlı olarak da yapay zekâ ile ilgili hukuki tartışmalar ve uygulamalar sıklıkla görülmektedir. Ancak Amerikan hukuk sisteminde yapay zekâ ile ilgili özel düzenlemeler bulunmamaktadır. Bu nedenle yapay zekâ ile ilgili uyumsuzluklar genel hükümler çerçevesinde ele alınmaktadır¹⁴².

USCO yapay zekâ ürünleri hakkında tavsiye niteliğinde bir rehber yayınlamıştır¹⁴³. Rehber yapay zekânın sanatsal eserler üretmeye başlaması nedeniyle oluşturulmuştur. Metin şeklinde veri girişi yapılan makinenin verileri işleyerek resim, ses gibi farklı ürünler ortaya çıkarması yaratıcı yapay zekânın sanatsal ürünlerinin sayısını arttırmıştır¹⁴⁴. USCO rehberinin amacı; yaratıcı yapay zekâ eserlerine ve eser sahipliğine ilişkin tartışmaların bir neticeye ulaşmasını sağlamaktır.

Amerikan hukukunda bir eserin telif korumasından yararlanabilmesi için daha önce açıklanan mahkeme kararlarında¹⁴⁵ olduğu gibi gerçek kişi tarafından meydana getirilmesi gerekmektedir¹⁴⁶. İnsanın zihinsel çabası ve entelektüel çabasının izlerini taşımayan ürünler eser olarak kabul edilmemektedir. Bu noktada eser sahibi ise esere orijinalliği katan ve onu ortaya çıkaran gerçek kişi olarak belirtilmiştir¹⁴⁷. USCO rehberi de paralel bir niteliktedir ve

¹³⁹ TEKİNALP, s. 144.

¹⁴⁰ MEYDANCI, s. 149.

¹⁴¹ MEYDANCI, s. 149.

¹⁴² MEYDANCI, s. 149.

¹⁴³ USCO, Copyright Registration Guidance: Works Containing Material Generated by Artificial Intelligence, 88 FR 16190 <https://www.federalregister.gov/documents/2023/03/16/2023-05321/copyright-registration-guidance-works-containing-material-generated-by-artificial-intelligence> (ET. 14.01.2024).

¹⁴⁴ MEYDANCI, s. 149.

¹⁴⁵ Trademark Cases, 100 U.S. 82 (1879) (<https://supreme.justia.com>), (ET. 24/12.2023).

¹⁴⁶ MEYDANCI, s. 149.

¹⁴⁷ Burrow-Giles Lithographic Company v. Sarony, 111 U.S. 53 (1884) (<https://supreme.justia.com>), (ET. 24.12.2023). Söz konusu karar 1884 yılında çekim sonucu ortaya çıkan fotoğrafın eser olarak korunup korunamayacağına yönelik olmakla birlikte günümüzde yapay zekâ kaynaklı ürünlere bağlı olarak meydana gelen uyumsuzluklar için yol gösterici olarak kullanılmaktadır.

hiçbir insan müdahalesi içermeyen yapay zekâ ürünlerinin eser olarak kabul edilemeyeceğini ifade etmektedir.

İnsan müdahalesinin olduğu ürünler bakımından yaratıcı insan katkısı aranmakta, veri girişi yapılan yaratıcı yapay zekânın ortaya çıkardığı ürünlere de bu şekilde yaklaşılmalıdır¹⁴⁸. Bu kapsamda günümüzde de çokça kullanılmaya başlanan Chatgpt, Dall-E2 gibi yaratıcı yapay zekânın ürünleri olan eserler, gerçek kişilerin hususiyetini taşıdıkları sürece eser olarak kabul edileceğinden, gerçek kişi katkısı olsa dahi eserde yaratıcı özellik yani yenilik bulunmalıdır¹⁴⁹. Amerikan hukukunun yapay zekâ ürünlerini eser olarak kabul etmediği anlaşılmaktadır¹⁵⁰. Telif hukuku kapsamında da koruma görmemektedirler¹⁵¹. Eser olarak kabul görmedikleri için eser sahipliği de söz konusu olmamakta ve eserler sahipsiz kabul edilmektedir¹⁵². Yaratıcı yapay zekâda eser sahibi olarak görülmemektedir¹⁵³. Yapay zekâ tarafından oluşturulan ürünler ise toplumun kullanımına açık durumdadır¹⁵⁴.

c. Çin Hukuku

Çin hukuku açısından yapay zekâ ürünlerinin eser sahipliği hususunun değerlendirilmesinde yukarıda bahsettiğimiz¹⁵⁵ yine 2019 yılında Çin Pekin internet Mahkemesi'nin vermiş olduğu Feilin v. Baidu (Feilin) kararı ile Çin Bölge Mahkemesi'nin Shenzhen Tencent v. Shanghai Yingxun (Tencent) kararı yol gösterici olmaktadır. Bu her iki kararda da mahkeme yapay zekâ ile üretilen ürünlerin eser olarak kabul edilebilmesinin yolunu açtığı gibi eser sahipliği hususunda orijinalliğin gerçek veya tüzel kişi tarafından sağlanabileceğini de kabul etmiştir. Amerikan telif hukukunda da tüzel kişiye sağlanan eser sahipliği¹⁵⁶, Çin hukukunda da görülmektedir. Pekin İnternet Mahkemesi, Feilin davasında yazılım kullanıcısı olan tüzel kişiye eser sahipliği verirken, Shenzhen Nanshan Bölge Halk

¹⁴⁸ ABD gibi Kanada'da da telif hukuku kapsamında yapay zekâ tarafından üretilen ürünlerin eser niteliğinin kabul edilmemesi yönünde bir bakış açısı oluşturduğundan, orijinallik şartına bağlılık hususunda eser sahipliğinde, yaratıcılığın öznel olarak ortaya çıkması gerektiği vurgulanmıştır. Bu sebeple; yaratıcılığı ortaya koyanın eser sahibi olabileceği genel kabul edilen görüştür-USCO, *Copyright Registration Guidance: Works Containing Material Generated by Artificial Intelligence*, 88 FR 16190, <https://www.federalregister.gov/d/2023-05321> (E.T. 24.12.2023).

¹⁴⁹ MEYDANCI, s. 151.

¹⁵⁰ MEYDANCI, s. 151.

¹⁵¹ MEYDANCI, s. 151.

¹⁵² MEYDANCI, s. 151.

¹⁵³ USCO, *Copyright Registration Guidance: Works Containing Material Generated by Artificial Intelligence*, 88 FR 16190, <https://www.federalregister.gov/d/2023-05321> (E.T. 24.12.2023).

¹⁵⁴ MEYDANCI, s. 152.

¹⁵⁵ Dn. 93-94.

¹⁵⁶ “*Work made for hire*” kuralının uygulanması durumunda Amerika'da tüzel kişiler eser sahibi olabilir. Bkz. MEYDANCI, s. 149.

Mahkemesi yazılımın lisans ile telif hakkına sahip olan tüzel kişi davacıyı eser sahibi olarak belirlemiştir. Bu iki karar arasındaki temel ayrım, Feilin davasında nesnel bir yaklaşımla orijinallik, bağımsız bir gereklilik olarak görülmekte iken, Tencent davasında öznel bir model belirlenip insan yaratımının orijinalliğın bir parçası olduğuna vurgu yapılmıştır. Feilin kararının nesnel bir orijinallikten bahsetmesi kanaatimizce yapay zekâ ürünlerinin eser niteliğine haiz olması ve korunabilmesi açısından daha olumlu bir değerlendirme olacaktır.

d. Alman Hukuku

Alman hukukunda kişinin entelektüel düşüncelerinin sonucunda meydana gelen ürünler eser olarak kabul edilmekte ve koruma altına alınmaktadır¹⁵⁷. Eser sahibi ise eseri meydana getiren kişi olarak kabul edilmiştir¹⁵⁸. Eserin meydana getirilme süreci Alman hukukunda daha önemlidir. Eseri ortaya çıkaran kişi de eserin sahibi olarak esere bağlı tüm hakları kullanabilmektedir.

Entelektüel katkı sadece insanların yapabildiği bir şeydir. Bu nedenle tüzelkişiler, şirketler ya da işverenler eserin sahibi olarak kabul edilemezler¹⁵⁹. Bir kişi bir eser sözleşmesi ile ortaya bir metin çıkarsa bile eser sahibi metnin bizzat yazarı olan kişidir. İsmi eserde yazıp yazmamasının bir önemi yoktur¹⁶⁰.

Hem eser hem de eser sahipliği konusunda yapay zekâ açısından özel bir düzenleme bulunmayan Alman hukukunda yapay zekâyâ dair sorunlar genel hükümler çerçevesinde ele alınmaktadır¹⁶¹.

İnsan müdahalesi olmayan, insanın zihinsel yansımını, entelektüel katkısını içermeyen ürünler eser olarak kabul edilmemektedir¹⁶². Tamamen yaratıcı yapay zekânın oluşturduğu ürünler eser olarak değerlendirilmemektedir. Yapay zekâ sanatsallık içermeyen mekanik ve algoritmik bir süreçten ibarettir¹⁶³.

Son gelinen noktada Midjourney gibi yaratıcı yapay zekâ sistemlerinin girdi olarak aldıkları verilerle estetik nitelikte ses, resim, yazı gibi ürünler oluştursalar da Berlin Yüksek

¹⁵⁷ MEYDANCI, s. 152; MAMAN, 53.

¹⁵⁸ DREIER, SCHULZE, s. 5; MEYDANCI, s. 152; MAMAN, 53.

¹⁵⁹ “*Work for hire*” anlayışı Alman hukukunda yer almamaktadır.

¹⁶⁰ DREIER, SCHULZE, s. 5.

¹⁶¹ LAUBER-RÖNSBERG, s.244.

¹⁶² LAUBER-RÖNSBERG, s.244; DORNIS, s.1251.

¹⁶³ MEYDANCI, s. 153.

Mahkemesi'ne göre yaratıcı yapay zekâ sistemler insan düşüncesini esere yansıtabilecek özelliklere sahip değildir¹⁶⁴.

Süreci insan zihninin ürünü olan yapay zekâ tarafından yapılan ürünler ise koruma altına alınabilmektedir¹⁶⁵. Ürünü yapan her ne kadar yaratıcı yapay zekâda olsa, zihinsel süreç insana aittir. Bunun içinse insanın ürünün ortaya çıkış sürecine hem zihinsel hem de sanatsal dünyasını yansıtmayı gerekir. Yani eser tesadüflerle, yaratıcı yapay zekânın yaptığı ancak nasıl yaptığı tespit edilemeyen işlemler ile oluşmamalıdır¹⁶⁶. Bu insanın entelektüel katkısını esere ulaştırabilmesinin yoludur.

Netice itibariyle Alman hukukunda da yalnızca gerçek kişi eser sahibi olarak kabul edilmektedir¹⁶⁷. Yapay zekânın eser sahibi olması söz konusu değildir. Yaratıcı yapay zekânın insan müdahalesi ile, insanın sanatsal ve zihinsel sürecinin katkısıyla ortaya koyduğu ürün eser olabilmektedir. Eser sahibi ise yine gerçek kişidir.

e. Avrupa Birliği Hukuku

Bern Sözleşmesi eser sahibi kavramı ile ilgili açıklamayı akit devletlere bırakmıştır. Bununla birlikte genel kapsamı ve tarihi özelliği dikkate alındığında eser sahibi kavramını gerçek kişi yani insan olarak kabul etmiştir¹⁶⁸. Sözleşmenin 7/1. maddesinde eseri koruma süresini; eser sahibinin ömrü süresince ve ölümünden sonra da elli yıl devam edecek şekilde düzenlemesi eser sahibi olarak gerçek kişileri yani insanı kabul ettiğini göstermektedir. Bununla birlikte ürüne entelektüel katkı veren kişinin eserin sahibi olduğu, entelektüel katkı denilen şeyin ise sadece insandan geldiği kabul edilmektedir. Bu kapsamda gerçek kişinin eserin varlığı için zorunlu olduğunu söylemek mümkündür. Gerçek kişi dışındaki şirket ya da diğer tüzel kişiler, işveren ve adam çalıştıran konumunda bulunsalar da eser sahibi olarak kabul edilmemektedir¹⁶⁹.

¹⁶⁴ KG, Urt. v. 16.1.2020 – 2 U 12/16.Kart, Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht 122/3 (2020), 280, MEYDANCI, s. 153.

¹⁶⁵ GOTTING, LAUBER-RONSBERG, RAUER, s. 8.

¹⁶⁶ GOTTING, LAUBER-RONSBERG, RAUER, s. 8.

¹⁶⁷ LAUBER-RONSBERG, s. 244.

¹⁶⁸ MEYDANCI, s. 154.

¹⁶⁹ HUGENHOLTZ, QUINTAIS, s. 1195.

Yapay zekâ için de bu durum geçerli olup yapay zekânın ortaya koyduğu ürünler insanın entelektüel katkısını içermedikleri için eser olarak kabul edilmemektedir¹⁷⁰. Bu nedenle yapay zekânın eser sahipliği de söz konusu olmamaktadır.

Sahibinin gerçek kişiliğini yansıtan yapay zekâ ürünleri ise koruma görebilmektedir. Bu durumda dahi eser sahibi gerçek kişi olarak kabul edilmektedir. Yapay zekâ tarafından gerçek kişinin entelektüel katkısını taşıyacak şekilde ortaya konulan ürünlerin ise eser sahibinin nasıl belirleneceği belirsizdir¹⁷¹.

Avrupa hukuku yapay zekâ çalışmalarına özen gösteren ve sürekli olarak tartışan bir yapıdır. Bu sebeple hazırlanan bir raporda; kodlama, yazılım ve donanımda dengeli hareket edilmesi gerektiği ile inovasyonun korunması hususu düzenlenmeye çalışılmıştır¹⁷². Bununla birlikte diğer hukuk sistemleri gibi yapay zekâ ve ürünleri hakkında düzenleme yapma konusunda geriden gelmektedir. Zira teknoloji ve özellikle yapay zekâ günden güne katlanarak büyüyen bir hızda ilerlemektedir. Ancak AB'nin bu gelişmeler karşısında mevzuat ve incelemelerini hızlandırması beklenirken, hala “aceleci olmama” bakış açısını devam ettirdiği görülmektedir.

2. Türk Hukuku Bakımından Değerlendirme

Eser sahibi olarak ifade edilen kavram; FSEK m. 1-b fıkrasında “*eseri meydana getiren kişi*”¹⁷³ olarak geçmektedir. FSEK m. 8'de ise bir eserin sahibinin onu meydana getiren olduğu ifade edilmiş, bir işlenmenin ve derlemenin sahibinin; asıl eser sahibinin hakları mahfuz kalmak şartıyla işleyenin olduğu belirtilmiştir. FSEK m. 9'da birden fazla kişi tarafından birlikte oluşturulan eserin, kısımlara ayrılabilmesi durumunda her birinin oluşturduğu kısmın sahibi sayıldığını, FSEK m. 10'da ise birden fazla kişinin iştirakiyle oluşturulan eserin ayrılmaz bir bütün teşkil etmesi durumunda, eserin sahibinin eseri meydana getirenlerin birliği olduğunu ifade edilmiştir¹⁷⁴. Bu açıklamalara göre eser sahipliği tek kişinin eser sahipliği, birden fazla kişinin eser sahipliği ve işleme eser sahipliği olarak incelenebilir¹⁷⁵.

¹⁷⁰ HUGENHOLTZ, QUINTAIS, s. 1201.

¹⁷¹ MEYDANCI, s. 154.

¹⁷² EU, *Report with Recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics*, 27.01.2017, 2015/2103(INL), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0005_EN.html (E.T. 28.01.2023).

¹⁷³ ‘gerçek’ ibaresi, 03.03.2004 tarihli ve 5101 sayılı Kanunu m. 28 ile çıkarılmıştır.

¹⁷⁴ EREL, s. 94

¹⁷⁵ YILMAZTEKİN, s. 288.

Eseri meydana getiren kişi; eser sahibi olarak karşımıza çıkmaktadır. Eser sahipliği eserin meydana getirilmesi ile kendiliğinden oluşmaktadır. Hukuk sistemimizde eser sahipliği bakımından bir işlem yapılması ya da bir sicile kaydettirilmesi söz konusu değildir. Yargıtay bu hususa bir kararında¹⁷⁶ hakkın doğumu için tescil gerekmediğini, tüzel kişilerin ise eser sahibi olamayacakları için manevi haklardan faydalanamayacaklarını¹⁷⁷ ifade etmiştir.

FSEK eser sahibine hem maddi hem de manevi açıdan telif hakkı kapsamında haklar sağlamıştır¹⁷⁸. Pek çok hukuk sisteminde ve uluslararası sözleşmelerde de bu yönde eser sahibine tanınan haklar söz konusudur. Maddi haklar ile manevi haklar birbirinden bağımsız olarak kullanılabilir. Bu haklar eser sahibinin telif hakkının korunması noktasında birbirlerini tamamlayıcı özelliğe sahiptirler. Genellikle birisi etkilendiğinde diğeri de etkilenmiş olmaktadır.

FSEK'e göre eser, meydana getirmemiş olsalar da gerçek kişiler tarafından meydana getirilen eserler üzerinde mali hakları kullanma yetkisi olan kişileri ifade edilmektedir¹⁷⁹. Mali hakları kullanma yetkileri vardır ancak eser sahibi değildirler. Tüzel kişiler, yapımcılar ve yayıncılar bu kapsamdadır.

Türk hukukunda hususiyet koşulu esere yalnızca gerçek kişiler tarafından aktarılabilir. Yukarıda ifade edilen bilgiler kapsamında da tüzel kişilerin ya da şirketlerin hususiyet koşulunu esere aktarmaları ve eser sahibi olması söz konusu değildir. Eser sahipliği açısından Türk hukukunun AB ve Alman hukuklarıyla benzer olduğu görülmektedir¹⁸⁰.

Yapay zekâ bakımından ise; tamamen yaratıcı yapay zekâ tarafından insan müdahalesi olmaksızın ortaya konulan ürünlerde eser ve eser sahipliği söz konusu olmamaktadır. FSEK sadece gerçek kişilerin eser sahibi olarak kabul edilebileceği şekilde düzenlenmiştir. Diğer bir

¹⁷⁶ Y. 11. HD, E. 2007/5265, K. 2007/9282: <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2007-5265-k-2007-9282-t-18-06-2007>, (E.T. 3/12/2023), "...hukukumuzda , patent marka ve tasarımda farklı olarak fikir ve sanat eserleri bakımından tescil ilkesi kabul edilmemiştir. Eserin meydana getirilmesi maddi bir fiildir. Eserin meydana getirilmesiyle birlikte hak da kendiliğinden doğar. Hakkın doğumu için kamuya sunmak veya tescil gibi herhangi bir eylem veya işleme gerek yoktur. (md.20/1) Eser sahipliği her türlü delille ispatlanabilir...".

¹⁷⁷ Y. 11. HD, T. 27/4/2015, E. 2014/18533, K. 2015/5899: <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2014-18533-k-2015-5899-t-27-4-2015>, 3/12/2023 "...şirketin eser üzerinde mali hak sahibi olarak davacı olduğunu ve manevi hak talep edildiğini, 5846 sayılı FSEK'nun 70/1. maddesi uyarınca manevi hak tazminatı talep edilebilmesi için, talepte bulunan kişinin eser sahibi olması gerektiğini, tüzel kişilerin ise eser sahibi olamayacaklarından manevi hak tazminatı talep etme haklarının da bulunmadığını hükme bağlamıştır".

¹⁷⁸ MAMAN, s. 69.

¹⁷⁹ MAMAN, s. 69.

¹⁸⁰ MEYDANCI, s. 156.

açından ise ürün ortaya koyan yapay zekânın eser sahibi olarak programcısının, eser sahibinin eser sahibi olabileceği¹⁸¹ de değerlendirilmektedir¹⁸².

Kanaatimizce FSEK'e göre ortak ve iştirak halinde gerçek kişiler bakımından eser sahipliği söz konusu olsa da yapay zekâ hakkında bu hükümlerin uygulanması olanaksızdır. Girdi şeklinde verilen verileri kullanıp bir resim çizen yaratıcı yapay zekâ iştirak halinde eser ortaya koyma kapsamında değerlendirilmemektedir. Yapay zekânın gerçek kişi sıfatı olmaması nedeniyle insanla yapay zekâ ortaklaşa eser de ortaya çıkarsa, iştirak halinde eser sahipliği kabul edilmemektedir. Çünkü iştirake katılanların hepsinin gerçek kişi olmaları gerekmektedir¹⁸³.

3. Eser Sahipliğine İlişkin Çeşitli Görüşler

a. Kamunun Hak Sahibi Olması

Yapay zekânın ürettiği ve ticarileşen¹⁸⁴ eserlerin kamuya ait olması düşüncesi, konu ile ilgili pek çok tartışmayı ortadan kaldıracak nitelikte olsa da böyle bir durumun kabul edilmesi yapay zekâ teknolojisi üreten/yatırım yapan şirketlerin elde ettikleri/edecekleri kazançların kaybolmasına neden olabileceğinden yatırımların azalması/ yok olması riski söz konusu olabilir¹⁸⁵. Mevcut durumda yapay zekâ sistemlerinin ortaya çıkardığı ürünlerin insan eliyle mi ortaya çıktığı ya da tamamen yapay zekâ ürünü mü olduğu tespit edilememekte ise de ilerleyen zamanlarda yapay zekânın çok daha nitelikli ürünler ortaya çıkarması muhtemel görünmektedir¹⁸⁶.

Yapay zekânın çizdiği Edmond de Belamy portresinin açık arttırmada 432.500 dolara satılması¹⁸⁷, Warner Müzik şirketinin yapay zekâ şarkıcısı Noonouri ile anlaşarak albüm yapması¹⁸⁸ düşünüldüğünde, ekonomik büyümenin hızı ve rakamsal boyutu, yapay zekâyâ yatırımın artacağı ve kamunun hak sahibi olmasının zorlaşacağı görüşünü ortaya çıkarmıştır. Ancak, son yıllarda bu görüş tamamen değişmeye başlamıştır. Chat-GPT ile Dall-E gibi yapay zekâ sistemlerini geliştiren şirketler, artık ilgili yapay zekânın tüm kamuya açık olarak

¹⁸¹ BRIDY, s. 1-28, BURSTYN, s. 306.

¹⁸² MEYDANCI, s. 157.

¹⁸³ MEYDANCI, s. 157.

¹⁸⁴ WHITE, MATULIONYTE, s. 2.

¹⁸⁵ HRISTOV, s. 438, GUADAMUZ, s. 17.

¹⁸⁶ GÖZÜBÜYÜK, s. 69; MAMAN, s. 80.

¹⁸⁷ <https://anamedblog.com/post/181451706493/yapay-zeka-ve-sanat-edmond-belamynin-portresi> (E.T. 08.03.2024).

¹⁸⁸ <https://www.donanimhaber.com/bir-ilk-yapay-zekali-pop-sarkicisi-ile-album-anlasmasi-imzalandi--168518> (E.T. 08.03.2024).

kullanılmasına izin vermektedir. Kullanıcılarından küçük abonelik ücretleri alan bu şirketler, yapay zekâ sistemine yüklenecek verilerin artmasının, alt yapı olarak yapay zekâ sistemini geliştireceği ve bu gelişimin çok daha değerli olacağı fikrinde birleşmişlerdir. Hatta bu şirketler, kullanıcıların yükledikleri veriler ile ortaya çıkan ürünlerden hiçbir hak talebinde bulunmamakta, kullanıcıyı ürün sahibi olarak tanımakta ve korumaktadır. Bu şirketlerden OpenAI şirketine, Microsoft tarafından yapılan yatırım 10.000.000.000 dolardan fazladır. OpenAI şirketinin toplam değeri ise yalnızca birkaç yılda 29.000.000.000 doları aşmıştır¹⁸⁹. Bu nedenle kamuya ait olma düşüncesi başlangıçta isabetsiz gibi görünse de insanların yapay zekâ ürünlerine ulaşması, yapay zekâ şirketlerinin de yararına olabilir.

b. Gerekli Ayarlamaları Yapan Kişinin Hak Sahibi Olması

İngiltere, İrlanda ve Yeni Zelanda gibi ülkelerde bilgisayar tarafından meydana getirilen ürünlerde hak sahibi olarak eserin meydana getirilmesi için gereken ayarlamaları yapan kişileri eser sahibi olarak kabul etmek olanaklıdır¹⁹⁰. 2000 tarihli İrlanda Telif Hakları ve Bağlantılı Haklar Kanunu m. 21; 1994 tarihli Yeni Zelanda Telif Hakları Kanunu m. 5/2-a ve İngiliz Telif Kanunu m. 9/3 bilgisayar tarafından meydana getirilen eserler için gerekli ayarlamaları yapan kişi eser sahibi olarak ifade edilmiştir¹⁹¹. Ayarlamaları yapan kişi net olarak belirtilmemekle birlikte somut olay kapsamında; programcı, yatırımcı gibi kişilerin hukuk sisteminde hakimler/mahkemeler aracılığıyla içtihadı olarak tespit edileceği anlaşılmaktadır. Bu durum esnek bir hukuk sistemi olan Common Law hukuk sistemine daha uygun bir yöntemdir¹⁹².

Kanaatimizce; ülkemizin de dahil olduğu Kara Avrupası Hukuk Sistemi'nin uygulanması ve yargının bu derece esnek olmaması nedeniyle yapay zekâ ile ilgili yapılacak yasal düzenlemelerin net ifadeler içermesi elzemdir. Bu sebeple; yapay zekâ ürününün ortaya çıkması için gerekli işlemleri ve ayarlamaları yapan yazılımcı, programcı gibi kişilerin açık bir şekilde ifade edilmesi gerektiği düşünülmektedir¹⁹³.

¹⁸⁹ <https://openai.com>, <https://markets.businessinsider.com/news/stocks/chatgpt-openai-valuation-bot-microsoft-languagegoogle-tech-stock-funding-2023-1>, (E.T. 14.1.2024).

¹⁹⁰ GÖZÜBÜYÜK, s. 69.

¹⁹¹ GÖZÜBÜYÜK, s. 70.

¹⁹² GÖZLER, s.139, BİLGE, s. 71; GÖZÜBÜYÜK, s. 70.

¹⁹³ GÖZÜBÜYÜK, s. 70.

c. Yapay zekâ Sistemini Oluşturan Kişilerin Hak Sahibi Olması

Yapay zekânın temelini yazılım oluşturduğundan, bu yazılımın oluşmasını sağlayan kişi veya kişilerin hak sahibi olması hayatın olağan akışına uygun gibi görülebilir¹⁹⁴. Bu bağlamda yapay zekâ yazılımı bilgisayar programı olarak kabul edilip FSEK kapsamında eser olarak korunma alabilir, yazılımcı ise eser sahibi olarak kabul edilebilir¹⁹⁵. Bununla birlikte yapay zekânın kendisinin ürettiği ürünler üzerinde yazılımcının bir hakkı söz konusu olabilir mi sorusunun cevabı FSEK'te yoktur. Derin öğrenme metoduna sahip yapay zekâ geleneksel algoritmalar gibi çalışmamakta, başlangıçta sahip olduğu algoritmaları değiştirebilmekte, yeni algoritmalar üretebilmektedir¹⁹⁶. Değişen hatta tamamen ortadan kalkan algoritmalar söz konusudur. Öğreti; yapay zekâ sisteminin kurulmasında, yazılımcının ilk geliştirdiği kaynak kodun sonrasında değişmesi durumunda, ortaya çıkan yapay zekâ ürünüde ilk kaynak kodun bulunmaması gerekçesiyle yazılımcının eser sahibi olamayacağı kanaatindedir¹⁹⁷. Kanaatimizce de uygun olan bu görüşe göre; kullanılan yapay zekânın oluşturacağı ürün, öğrenme türleri ve veri girişleriyle, ilk kodun oluşturabileceği üründen çok daha farklı olarak meydana gelecektir. Bu sebeple yazılımcısının hususiyetini taşımayan bir ürün meydana geldiğinden, bu ürünün eser niteliği ayrıca belirlenmesi koşuluyla, yazılımcıya eser sahipliği tanınmamasının isabetli olacağı kanısındayız.

d. Yapay Zekânın Hak Sahibi Olması

Yapay zekânın kendisinin eser sahibi olarak hak elde edebilmesi için yasal olarak kişilik hakkı sahibi olması gerekmektedir¹⁹⁸. Mevcut yasalarda sadece gerçek kişilerin yani insanların eser sahibi olabilecekleri belirtilmiştir. Dolayısıyla tüzel kişilik benzeri bir yapı tanınarak kişilik hakkı verilse bile gerçek kişi kapsamına giremediği sürece yapay zekâ sistemlerinin eser hakkı sahibi kılınması mümkün görünmemektedir.

Hukuk dünyasına adım atmanın en temel ve asgari şartı¹⁹⁹ hak ehliyetine haiz olabilmektir. Günümüzde bazı ülkelerde milli parkların ya da nehirlerin kişi olarak kabul edildiği görülmektedir²⁰⁰. Gelinen aşamada teknolojik gelişmelerin sonucunda yapay zekânın

¹⁹⁴ ERSOY, s. 67.

¹⁹⁵ GUADAMUZ, s. 17; ERSOY, s. 67.

¹⁹⁶ GÖZÜBÜYÜK, s. 70.

¹⁹⁷ GÖZÜBÜYÜK, s. 71.

¹⁹⁸ BALTA, s. 118.

¹⁹⁹ SEROZAN, s. 415.

²⁰⁰ <https://www.nytimes.com/2016/07/14/world/what-in-the-world/in-new-zealand-lands-and-rivers-can-be-people-legally-speaking.html>, (E.T. 25.1.2024).

da kişi olarak tanınması ya da hukuki statüsünün net olarak belirlenmesi gerekmektedir. Bunun için şirketler için oluşturulan ticaret siciline benzer bir kurumun yapay zekâ için de yapılabileceği, yapay zekâyâ tüzel kişilik verilebileceği²⁰¹, diğer taraftan tüzel kişilerin gerçek kişilerle faaliyette bulunabildikleri için yapay zekâ bakımından bunun mümkün olmadığı²⁰² da ifade edilmektedir. Başka bir açıdan yapay zekânın üçüncü kişilere verdiği/vereceği zararlar bakımında sorumluluğunun aşılması için yapay zekânın sigortalanması²⁰³ önerisi de ortaya konulmuştur.

Avrupa Parlamentosu tarafından kabul edilen 16.02.2017 tarihli Robotik Tavsiye Raporu 59/f²⁰⁴ maddesi ile robotlar için özel bir hukuki statü tanınması ve otonom özelliklere sahip olan robotlara elektronik kişilik verilmesi, böylece robotların verdikleri kararlardan veya üçüncü kişilerle olan ilişkilerinden doğan zararlardan sorumlu tutulmalarının mümkün olabileceği belirtilmiştir. AB, yapay zekâyâ elektronik kişilik verilmesi ile yeni bir kişilik kavramı oluşturmaktadır. Yapay zekâ elektronik kişi olarak kabul edilirse ve üye ülkeler bu duruma uyarlırsa gerçek kişi, tüzel kişi kavramlarına elektronik kişi kavramı da eklenecek ve böylece üç farklı kişilik hukuken kabul edilmiş olacaktır. Kanaatimizce tüzel kişilere eser sahipliği veren (ABD, Çin vs.) ülkelerde, elektronik kişilik verilmesi bir çözüm yolu olsa da bu durum manevi hakların kullanılamaması, yaratıcılığı teşviki ve geliştirilmesi açısından olumsuz etki doğuracaktır.

e. Üçüncü Kişilerin Hak Sahibi Olması

Yapay zekânın ürettiği Edmond de Belamy portresinin 432.500 dolara satılması ve Warner Müzik Şirketinin yapay zekânın ürettiği Noonourri şarkıcıyla sözleşme imzalaması gibi olayların kültürel faaliyetleri arttırdığı ve bu faaliyetlerin ticarileştiğini göstermektedir²⁰⁵.

²⁰¹ BAYAMLIOĞLU, s. 139.

²⁰² YÜKSEL, s. 52.

²⁰³ SOLUM, s. 1231-1287.

²⁰⁴ 27 Ocak 2017 tarihli Avrupa Parlamentosu Hukuk İşleri Komisyonu- Robotlar Hakkında Medenî Hukuk Kuralları Tavsiye Raporu m. 59/f: “*creating a specific legal status for robots in the long run, so that at least the most sophisticated autonomous robots could be established as having the status of electronic persons responsible for making good any damage they may cause, and possibly applying electronic personality to cases where robots make autonomous decisions or otherwise interact with third parties independently*”.

²⁰⁵ COHN, AI Art at Christie's Sells for \$432,500: <https://www.nytimes.com/2018/10/25/arts/design/ai-art-sold-christies.html> E.T. (01.11.2023).

Yapay zekânın yatırımcının bir çalışanı olarak kabul edilebileceği ve işveren-çalışan ilişkisi kurulabileceği²⁰⁶ de belirtilmektedir. FSEK m. 18 ile FSEK m. 80 hükümlerinin birlikte uygulanması²⁰⁷ da düşünülebiyecek bir seçenek olarak karşımıza çıkmaktadır.

aa. Yapay Zekânın Ürettiği Ürünün Eser Sayılması Halinde Üçüncü Kişilerin Bağlantılı Hak Sahibi Olarak Tanınması

Bağlantılı haklar eserin korunmasını ve daha çok kişiye hak verilmesini sağlayan bir yöntemdir ve FSEK kapsamını genişletmekte de kullanılmaktadır. Bu bağlamda yatırımcı eser sahibi olmasa da tıpkı fonogram yapımcıları ya da film yapımcıları gibi hak sahibi olabilmektedir²⁰⁸. Eser sahibi olmasa da yatırımcının eserin oluşmasına katkısı söz konusudur. Eserin ortaya çıkarılması için gereken ortamın oluşturulması, eserin tanıtılması ve yaygınlaşması gibi durumlarda katkı sunmaktadır. Yapay zekâ yatırımcısı için de aynı koşulların varlığı söz konusudur. Nitekim bağlantılı hak olabilmesi için hem bir eserin hem de eser sahibinin olması gerekmektedir. Yapay zekâ eser sahibi kabul edildiği durumda yatırımcının da bağlantılı hak sahibi olması mümkündür.

FSEK'te eser sahibinin net olarak belirtilmesi; yazarı, yatırımcı gibi kişilerin eser sahibi olabilmelerine yönelik kanunda özel veya genel tanımlamalar yapılarak belirsizliğin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Zira yalnız gerçek kişilerin eser sahibi olabilecekleri²⁰⁹ düşünülürse yapay zekâyı tasarlayan, geliştiren, yazan veya yatırım yapan kişilerin de eser sahibi olarak düşünölmeleri mümkün olabilir. Daha önce ifade edildiği üzere derin öğrenme metoduna sahip yapay zekâ geleneksel algoritmalar gibi çalışmamakta, başlangıçta sahip olduğu algoritmaları değiştirebilmekte, yeni algoritmalar üretebilmektedir. Bunun neticesinde de bu işlemleri ve dolayısıyla ortaya koyduğu ürünlerin yapay zekânın kendisi tarafından mı yoksa yazarı tarafından mı ortaya konulduğu kolaylıkla tespit edilememektedir. Nitekim bu durumda kaynak kodlarının değişmesi söz konusudur²¹⁰. Dolayısıyla bu belirsizliğin eserin ortaya çıkması aşamasında hususiyet koşulu bakımından yazarı, yatırımcı gibi kişilerin etkilerinin yitirildiği anlamını taşıdığı düşünülmektedir.

Tam otonom sistemlerde yapay zekâ ile kullanıcı arasındaki ilişki bakımından eser üzerindeki kontrol ve ortaya çıkış aşamasında bir bağlantı yoktur. Yazarının durumuna

²⁰⁶ ÇATAKLAR, s. 163.

²⁰⁷ KARACA, KARATAŞ, s. 43.

²⁰⁸ TEKİNALP, s. 270.

²⁰⁹ TEKİNALP, s. 201.

²¹⁰ ERSOY, s. 67.

benzer bir durum olmakla birlikte yapay zekânın çalıştırılması ve hatasız olarak işlemeye devam etmesi için programcının gerekliliğine, kullanıcının da katıldığı ancak neticenin ortaya çıkması ve eserin oluşması için bir etkilerinin olmadığı değerlendirilmektedir²¹¹.

bb. Yapay Zekânın Ürettiği Ürünün Eser Sayılmaması Halinde Üçüncü Kişilerin Sui Generis Hak Sahibi Olarak Tanınması

Üçüncü kişiler açısından yapay zekânın eser sahipliği noktasında bir düzenleme yapılması da mümkündür. Tartışmaları nihayete erdirecek bir özelliği olan yatırımcının eser sahipliği kendisine özgü sui generis bir düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır²¹². Yapay zekâyâ ve yapay zekânın ürünlerine kendine özgü yeni bir statü kazandırılması fikri ürünler üzerinde yatırımcı için de kendine özgü yeni bir koruma sağlayabilir.

Ancak burada önemli olan FSEK kapsamında belirtilen sürenin kişinin menfaatinin kamu menfaatinden üstün tutularak yapılmasıdır. Aynı durumun yapay zekâ açısından da kabul edilmesi, yapay zekânın karakteristik ve sürekli gelişen yapısı ile uyumlu olmayacaktır²¹³. Kanaatimizce; FSEK Ek m. 8/3'de veri tabanı sağlayıcısı için sağlanan koruma süresinin on beş yıl olarak düzenlendiğinden, bu sınıfa dahil ederek bir koruma süresi ve sui generis bir koruma sistemi sağlanabilir.

4. Değerlendirme ve Görüşümüz

İncelenen hukuk sistemlerinde yapay zekânın kişiliği ile ilgili, yapay zekânın ortaya koyduğu ürünler hakkında bir düzenleme bulunmamaktadır. Sadece İngiliz hukukunda yapay zekâ ile ilgili ayrı bir değerlendirme ve konumlandırma yapılmıştır.

Yapay zekâ ile ilgili telif haklarına dair de yeterli ve açıklayıcı düzenlemelerin olmadığı görülmektedir. Yapay zekâ çalışmalarının temelinde yenilikçi olma ve ekonomik sebepler bulursa da gelinen noktada kimsenin kontrol edemediği ve giderek gelişen ve dönüşen bir yapı ortaya çıkmaktadır. Bu noktada ya yeni yasal düzenlemelerin yapılması ya da mevcut yasal zeminde özellikle eser ve eser sahipliği bakımından çözümler üretilmesi gerekmektedir.

Yapay zekânın ürünlerinin eser sahipliği konusunda öncelikle yapay zekânın hukuki nitelik durumunun çözülmesi gerekir. FSEK ve diğer düzenlemelere göre eser sahibi eseri

²¹¹ GRIMMELMANN, s. 410.

²¹² GÖZÜBÜYÜK, s. 75.

²¹³ GÖZÜBÜYÜK, s. 76.

meydana getiren kişidir. Tamamen yaratıcı yapay zekâlar tarafından ortaya konulan ürünler eser kabul edilmemekte ve eser sahipliği de söz konusu olmamaktadır.

Genel olarak kabul edilen en önemli husus hiçbir insan müdahalesi olmayan ürünlerin eser olarak kabul edilmediğidir. Eser olarak kabul edilmeyen bir ürünün de eser sahibi doğal olarak olmayacaktır. Türk hukukunda ve diğer hukuk sistemlerinde mevcut durum bu şekildedir. Genel olarak eser sahipliği üzerinde durulduğu bunun neticesinde de gerçek kişilerin temel alındığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle yapay zekânın ürettiği bir ürünün hususiyet koşulunu taşısa dahi eseri ortaya çıkaran gerçek kişi yani insan olmadığı için eseri meydana getiren yapay zekâ sisteminin eser sahibi olmadığı kabul edilmektedir.

Burada üzerinde durulması gereken diğer nokta ise yapay zekânın ürünü tek başına üretmediği şeklindeki kabuldür. Ancak günümüzde yapay zekâ tarafından üretilen öyle ürünler var ki bunların insan tarafından mı yoksa yapay zekâ tarafından mı üretildiği ayırt edilememektedir. Yani hususiyet koşulu bakımından yeni durumlar oluşmaktadır ve yeni yaklaşımlar belirlenmesi gerektiği görülmektedir.

İngiliz hukukunda İngiliz Telif Hakkı Kanunu m. 9/3 sayesinde ayarlamaları yapan kişinin bile eser sahibi olabileceği ayrıca 178. maddeye göre bilgisayar üretimi ürünlerin eser olarak kabul edileceği hüküm altına alınmıştır. Girdilerin insan tarafından yapay zekâyâ verildiği gerçeği vurgulanarak bu süreçleri de kapsadığı ifade edilmektedir. Buna göre de insan müdahalesi olmaksızın tamamen yapay zekâ tarafından ortaya konulan ürünlerin durumu ise yine belirsiz kalmakta ve eleştirilmektedir.

FSEK'te bu istisnai duruma benzer bir düzenleme yapılması mümkündür. Ancak yarı otonom şekilde yapay zekâ tarafından ortaya konulan ürünler açısından da geçerli olmalıdır. Yapay zekâ kavramının da açıkça belirtilmesi gerektiği, kavram ve kapsam belirsizliğine ilişkin gereksiz tartışmaların da önüne geçilebileceği düşünülmektedir.

Bu bağlamda, “Yapay zekânın yarı otonom biçimde hareket ederek meydana getirdiği fikri ürünler eserdir.” şeklinde yapılacak bir düzenleme isabetli olabilir. Böylelikle, yapay zekânın yarı otonom biçimde hareket ederek meydana getirdiği fikri ürünlerin eser olarak kabul edilmesi mümkün olacaktır.

AB mevzuatında bu yönde bir düzenleme bulunmadığı, karşılaştırmalı hukukta yeterince olgunlaşmayan bir konu olmasından kaynaklanan güçlükler rağmen, yapay zekânın meydana getirdiği fikri ürünlerin eser olarak değerlendirilmesinin önünü açacak yasa değişikliklerinin Türk hukukunda yapılması öncü ve isabetli olacaktır.

Diğer bir yaklaşım yapay zekânın fikri ürünlerinin işleme eser olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğidir. FSEK 1/B (c)'de "Diğer bir eserden istifade suretiyle vücuda getirilip de bu esere nispetle müstakil olmayan ve işleyenin hususiyetini taşıyan fikir ve sanat mahsulleri" olarak ifade edilen işlemenin yapay zekâya uygulanma noktasında kodlama denilen yazılım ile yapay zekânın ortaya koyduğu fikri ürün arasında bağ olması gerekmektedir. Bu ise yapay zekânın başlangıçta sahip olduğu algoritmaları da değiştirebileceği özelliğinden dolayı mümkün görünmemektedir. Yapay zekâ ürünlerinin işleme eser olarak kabul edilmesi kanaatimizce mümkün değildir.

Yapay zekânın hukuki kişiliği, fikri ürünler bakımından hak sahipliği gibi tartışmalı konulara son verecek bir yol olarak kamunun hak sahipliği üzerinde durulabilir. Ancak yapay zekâ ile ilgili çalışmaları genellikle özel şirketlerin ve kişilerin yapması, bu çalışmalardan elde edecekleri gelirlerin azalacak olması yapay zekâ için gerekli olan kaynakların azalmasına ve çalışmaların yapılamamasına neden olacaktır. Ancak yukarıda bahsedilen değişen bakış açısıyla ilerde çözüm olarak sunulabilir²¹⁴.

Fikri ürünün meydana getirilmesi için yapay zekâda gerekli ayarlamaları yapan kişi bazı sistemlerde eser sahibi olarak kabul edilmiştir. Bu kabul edişin temelinde ise bilgisayar programı ile yapılan ürünlerin eser kabul edilmesi söz konusudur. Aslında bilgisayar için yapılan düzenlemeler yapay zekâ için de uygulanmaktadır. İngiliz Telif Kanunu m. 9/3 daha önce ifade edildiği üzere bilgisayar tarafından meydana getirilen edebi, dramatik, müzikal veya güzel sanatlarla ilgili çalışmalar bakımından eser sahibinin eserin meydana getirilmesinde gerekli ayarlamaları yapan kişi olarak kabul edilmesini hükme bağlamıştır.

Yapay zekâda hak sahibi olabilecek programcı, yatırımcı, kullanıcılar gibi kişilerin her durumda ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir. Aslında hiçbirisinin tek başına eser sahibi olmadığı düşünülmektedir. Yatırımcı olmadan programcı çalışmalarını, programcı olmadan da kullanıcı işlemlerini gerçekleştiremez. Ancak programcı da programlamayı yaptıktan sonra değişiklik yapmamakta, kullanıcının verilerine göre yapay zekâ kendini şekillendirmektedir.

Yazılımcı bilgisayar programının mevcut düzenlemelere göre korumadan faydalanması göz önüne alındığında aslında ödülünü almış olmaktadır. Nitekim İngiltere'deki Nova

²¹⁴ Bkz. s. 31.

davasında²¹⁵ mahkeme programcıyı eserin meydana getirilmesi noktasında gerekli katkıyı yapan kişi olarak kabul etmiştir.

Amerika'da Telif Eserlerinin Yeni Teknolojide Kullanılması Ulusal Komisyonu (CONTU), 1978 yılında yayınladığı raporda, bilgisayar tarafından üretilen eserde telif hakkına sahip olacak kişiyi bilgisayar kullanıcısı olarak tanımlamıştır²¹⁶. Eserin şekillenmesine sürekli önemli derecede katkıda bulunacak kişinin kullanıcı olduğu, esere yansıyan yaratıcı katkının varlığı vurgulanmıştır. Benzer bir yaklaşımla eserin oluşumuna en hızlı ve doğrudan katkı sunduğu için kullanıcının eser sahibi olması gerektiği de ifade edilmiştir²¹⁷. Çin'de görülen Feilin²¹⁸ davasında da mahkeme kullanıcı şirkete telif hakkı tanımış, eser sahibi olmasa da ilgili hak ve menfaatlere sahip olabileceğini hükme bağlamıştır.

SONUÇ

Yapay zekânın meydana getirdiği ürünlerin, eser ve eser sahipliği hususlarındaki belirsizliğinin hukuki nitelendirmesinin yapılamaması, teknolojinin gelişmesiyle artan uyumsuzluklarda, çözülmesi gereken en ivedi problemlerden biri haline gelmiştir.

FSEK, yürürlükteki hükümleri nezdinde bu belirtilen sorunu çözmekte yetersizdir. Çünkü yeni gelişen ve günden güne kendini değiştirerek karşımıza çıkan yapay zekâ ürünleriyle ilgili FSEK içinde bir hüküm yoktur. Aslında tüm Dünya'da, yapay zekâ teknolojilerine ilişkin çalışmalarda geç kalınmıştır. Bu sebeple öncelikle, yapay zekâ ürünlerinin eser ve eser sahipliği hususuna bağlı hukuki nitelendirme yapılması, koruma yollarının tespit edilmesi ve bu nitelendirme ile ortaya çıkan sorunların çözümlenmesi gerekmektedir.

Çalışmamızda; karşılaştırmalı hukuk nezdinde sorunun esasına girilerek, diğer hukuk uygulayıcılarının sorunu nasıl ele aldıkları ve Türk hukuku bakımından da konunun nasıl ele alınması gerektiği yönünde bir tavsiye oluşturulmaya çalışılmıştır. Ayrıca; yapay zekâ ürünlerinin eser niteliği üzerinde durulmuş ve özellikle hususiyet koşulu hakkında detaylı bir araştırma yapılmıştır. Bu koşul, “eser” kavramı açısından nerdeyse tüm karşılaştırmalı hukuk öznelerinin temel ayırım kıstasıdır. Diğer yanda eser sahipliği kavramı da karşılaştırmalı hukuk

²¹⁵ Nova Productions Ltd v. Mazooma Games Ltd, Neutral Citation Number: [2007] EWCA Civ 219, Case No: A3/2006/0205. <https://www.5rb.com/wp-content/uploads/2013/10/Nova-Productions-Ltd-v-Mazooma-Games-Ltd-CA-14-Mar-2007.pdf>, (E.T. 14.1.2024).

²¹⁶ Final Report of the National Commission on New Technological Uses of Copyrighted Works, July 31, 1978.

²¹⁷ SAMUELSON, s. 1200.

²¹⁸ Beijing Internet Court Civil Judgment (2018) Jing 0491 MinChu No. 239 (Feilin) Karar metni için bkz: [https://www.chinadaily.com.cn/specials/BeijingInternetCourtCivilJudgment\(2018\)Jing0491MinChuNo.239.pdf](https://www.chinadaily.com.cn/specials/BeijingInternetCourtCivilJudgment(2018)Jing0491MinChuNo.239.pdf), (E.T. 14.1.2024).

nezdinde incelenmiş, aynı zamanda kamunun, yatırımcının, yapay zekânın kendisinin eser sahiplikleri tartışılmıştır.

Yapay zekâ ürünlerinin eser olup olmadığı ile eser sahipliği sorununa ilişkin çözüm önerilerimizden ilki; öz konusu ürünlerin eser niteliği kabul edilirse, bu ürünlerin kendine özgü eserler olduğu tespit edilerek, bunlara uygun olan sui generis koruma sistemi ile sorunların çözüme kavuşturulmasıdır. Eser ve hak sahipliği nezdinde ikinci çözüm tavsiyemiz; İngiliz Telif Kanunu m. 9/3 ile m. 178 benzeri bir düzenleme yapılarak, en azından yarı otonom olarak üretilen yapay zekâ ürünlerinin eser niteliğini kabul etmek ve eserin ortaya çıkmasında emeği olan kim varsa/ayarlamaları yapan dahil olmak üzere, onu da eser sahibi olarak kabul olacaktır. Bu bağlamda, *“Yapay zekânın yarı otonom biçimde hareket ederek meydana getirdiği fikri ürünler eserdir.”* şeklinde yapılacak bir düzenleme isabetli olabilir. Böylelikle, yapay zekânın yarı otonom biçimde hareket ederek meydana getirdiği fikri ürünlerin eser olarak kabul edilmesi mümkün olacaktır. Türk Hukuku’nun temel aldığı ve etkilendiği ABD, AB ve Alman Hukukunda böyle bir düzenleme yoktur. Her ne kadar bu çözüm yolu tarafımızdan önerilse de eser sahibinin ve eserin özgünlüğünün tespiti noktasında uygulamada problemler çıkabilir. Anglo Sakson Hukuk uygulamasında içtihadi süreçte bu tespitler daha kolay olabilirken, Türk hukukunun dahil olduğu Kıta Avrupası Hukuk Sistemi’nde tespit zordur. Bu sebeple, FSEK kapsamında eser ve eser sahipliği hususlarında net tespitler yapılmalıdır. En azından bu tavsiyenin geçiş sürecinde denenmesi ve eksiklerin zamanla giderilmesi sağlanabilir.

Diğer bir çözüm yolu ise; yapay zekâ ürünlerinin tamamının telif korumasına tabi olmaması, bu ürünlerin kamunun kullanımına açılmasına ilişkin öneridir. Günümüzde yapay zekâ şirketlerinin gelişmesi ve büyümesi para odaklı değil, veri girişi odaklı olduğundan, kamuya ait olabileceği fikri de FSEK nezdinde değerlendirilebilir. Zira yapay zekâ sistemlerinin ücretsiz olması, kişilerin daha fazla veri yüklemesine ve teknoloji şirketlerinin de bu sayede alt yapısının zenginleşmesine sebep olacağından, bu ürünlerin telif korumasına tabi olmaması ve kamunun serbestçe yararlanmasının sağlanması bir çözüm önerisi olarak kabul edilebilir. Ayrıca yatırımcının ürün sahipliğinin kabul edilmesi hususunda da ek önerimiz; ürünün eser sayılması halinde bağlantılı haklar nezdinde korumanın gerçekleşeceği, ürünün eser niteliğinde olmaması halinde ise FSEK EK m. 8/3 nezdinde veri tabanı sağlayıcısına eşdeğer bir koruma yolu ve süresi belirlenebileceği yönündedir.

Görüldüğü üzere; değişen ve gelişen yapay zekâ teknolojisi, beraberinde birçok hukuki problemle karşımıza çıkmaktadır. Telif hukuku nezdinde tarafımızca yapılan değerlendirmeler, günümüz itibarıyla uygun görülse de yakın bir zaman sonra değerini kaybedebilir. Yapay zekâ

sistemlerindeki hızlı gelişmeler bu sonucu doğurmaktadır. Bu sebeple; karşılaştırmalı hukuk özneleri olan devletlerin, ilerde çok daha büyük hukuki problemlerle karşımıza çıkacak olan yapay zekâ sistemlerine ilişkin sorunlara karşı acilen çözüm yolları üretmeleri, bu yolları tüm hukuk öznelerine entegre etmeleri ve hukuki nitelendirmeyi netleştirerek hakların korumasını sağlamaları ivedilikle gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- AKSU, M. (2006). Bilgisayar Programlarının Fikrî Mülkiyet Hukukunda Korunması. İstanbul: Beta.
- AKSU, M. (2023). Yapay Zekâ ve Hukuk. İstanbul: On İki Levha.
- ASLANLI, H. (1954). Fikri Hukuk Dersleri II: Fikir ve Sanat Eserleri. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası.
- ATEŞ, M. (2006). Veri Tabanlarının Hukukî Koruması. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 55(1), 47.
- ATEŞ, M. (2007). Fikri Hukukta Eser. Ankara: Turhan.
- BALTA, B. K. (2021). Eser Kavramı ve Yapay Zekâ Ürünleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- BAYAMLIOĞLU, E. (2008). Akıllı Yazılımlar ve Hukuki Statüsü: Yapay Zekâ ve Kisilik Üzerine Bir Deneme. d. M. Inceoglu içinde, Ugur Alacakaptan'a Armagan (1 b., Cilt 2, s. 139). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- BEŞİROĞLU, A. (2006). Fikir Hukuku Dersleri. İstanbul: Arıkan.
- BİLGE, N. (2010). Hukuk Başlangıcı, Hukukun Temel Kavram ve Kurumları (28. b.). Ankara: Turhan Kitapevi.
- BOZBEL, S. (2015). Fikri Mülkiyet Hukuku (1. b.). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- BOZGEYİK, H. (2009). Fikir ve Sanat Eserlerinde Hususiyet. Fikir ve Sanat Eserlerinde Hususiyet Banka ve Ticaret Hukuku, 25(3), 170-222.
- BRIDY, A. (2012). Coding Creativity: Copyright and the Artificially Intelligent Author. Stanford Technology Law Review, 21.
- BURSTYN, N. F. (2015). Creative Sparks: Works of Nature, Selection, and the Human Author. Columbia Journal of Law & the Arts(39/2), 306.
- COHN, G. (2018). <https://www.nytimes.com/2018/10/25/arts/design/ai-art-sold-christies>. The Newyork Times: <https://www.nytimes.com/2018/10/25/arts/design/ai-art-sold-christies>.
- ÇAKIR, B. (2021). Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Bakımından Yapay Zekânın Eser Sahipliği (YL). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, Lisansüstü Programlar Enstitüsü,.
- ÇATAKLAR, E. (2022). Çalışanların Eserleri İş Sözleşmesinin Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Doğurduğu Sonuçlar. İstanbul: On İki Levha.

- ÇINAR, S. B. (2023). Fikri Mülkiyet Hukukunun Dabus'la İmtihanı: Yapay Zekâ Sistemleri Buluş Sahibi Olarak Kabul Edilebilir mi? İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 14 (2), 387-400.
- ÇOBAN, Y. T. (2022). Türk Fikri Mülkiyet Hukuku Çerçevesinde Yapay Zekâ Ürünleri. Hukuk Perspektifinden Yapay Zekâ (E. BÜYÜKSAĞIŞ, Derleyen). İstanbul: On İki Levha, 181-226.
- ÇOLAK, U. (2005). Topluluk ve Türk Hukukunda Veri Tabanlarına Sağlanan Sui Generis Koruma ve Spin Off Teori. Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, 5(1), 21.
- DALYAN, Ş. (2008). Bilgisayar Programlarının Fikri Hukukta Korunması (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DANIEL J. G., JUDGE, E. F. (2009). Of Silos and Constellations: Comparing Notions of Originality. Cardozo Arts & Entertainment Law Journal(27/2), 395.
- DORNIS, T. W. (2021). Die Schöpfung ohne Schöpfer “Klarstellungen zur KI-Autonomie“ im Urheber und Patentrecht. Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht, 786.
- DREIER, T., SCHULZE, G. (2022). Urheberrechtsgesetz Kommentar. München: C.H. Beck.
- EREL, Ş. (2009). Türk Fikir ve Sanat Hukuku (3. b.). ANKARA: YETKİN.
- ERSOY, Ç. (2019). Robotlar Yapay Zekâ ve Hukuk (4. b.). İstanbul: On İki Levha.
- GOTTING, H. P., LAUBER-RONSBURG, A., RAUER, N. (2023). Beckok Urheberrecht. München: C.H. Beck.
- GÖK, B. (2022). Yapay Zekâ Sistemleri Tarafından Üretilen Fikri Ürünlerin Telif Hakkı (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü.
- GÖKYAYLA, K. E. (2001). Telif Hakkı ve Telif Hakkının Devri Sözleşmesi. Ankara: Yetkin Yayıncılık.
- GÖZLER, K. (2015). Hukuka Giriş (12. b.). Bursa: Ekin.
- GÖZÜBÜYÜK, B. (2021). Yapay Zekânın Meydana Getirdiği Fikri Ürünlere İlişkin 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki Sorular ve Çözüm Önerileri. Kırıkkale Hukuk Mecmuası.
- GRAFE, H. C., KAHL, J. (2021). KI-Systeme zur automatischen Texterstellung Urheber- und Medienrechtliche Einordnung von Textgeneratoren in Journalismus und E-Commerce. Multi Media und Recht Zeitschrift für IT-Recht und Digitalisierung(24/2), 125.

- GRIMMELMANN, J. (2016). There's No Such Thing as a Computer-Authored Work-And It's a Good Thing, Too. *Columbia Journal of Law & the Arts*(39/3), 410.
- GUADAMUZ, A. (2017). Artificial Intelligence and Copyright. *WIPO MAGAZİNE*, 14-20.https://www.wipo.int/export/sites/www/wipo_magazine/en/pdf/2017/wipo_pub_121_2017_05.pdf.
- GÜÇLÜTÜRK, O. G. (2022). Chatgpt İle Üretilen İçeriklerin Eser Niteliğinin 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Bakımından Değerlendirilmesi. *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*(2), 1899-1919.
- HARIANI, K., HARIANI, A. (2011). Analyzing Originality in Copyright Law: Transcending. *IDEA: The Law Review of the Franklin Pierce Center for Intellectual Property*(51/3), 494.
- HIRSCH, E. E. (1948). *Fikri ve Sınai Haklar*. Ankara: Ar Basımevi.
- HRISTOV, K. (2017). Artificial Intelligence and the Copyright Dilemma. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2976428.
- HUGENHOLTZ, P. B., QUINTAIS, J. P. (2021). Copyright and Artificial Creation: Does EU Copyright Law Protect AI-Assisted Output? *IIC - International Review of Intellectual Property and Competition Law*(52/9), 1193.
- İSTANBUL BAROSU BİLİŞİM HUKUKU KOMİSYONU YAPAY ZEKÂ ÇALIŞMA GRUBU (SELİN ÇETİN, P. S. (2021). *Yapay Zekâ Çağında Hukuk*. İstanbul: İstanbul Barosu.
- KAPLAN, J. (2016). *Artificial Intelligence: What Everyone Needs To Know*. USA: Oxford University Press.
- KARACA, U., KARATAŞ, E. (2022). Yapay Zekâ Tarafından Meydana Getirilen Fikri Ürünlerin 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununa Göre Korunması. *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (1), 17-50.
- KAYA, A. (2000). Bilgisayar Programlarının Şahsen Kullanmaya Mahsus Olarak Çoğaltılması Mümkün müdür? Prof. Dr. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan. İstanbul: Beta, 431-458.
- KAYPAKOĞLU, S. (1997). *Bilgisayar Programlarının Hukukî Korunması*. İzmir: İpekçi.
- KOÇ, E. G. (2023). Yapay Zekânın Hukuki Statüsüne Yönelik Yaklaşımlar ve Genel Bir Değerlendirme. *Yapay Zekâ ve Hukuk* (M. AKSU, Editör). İstanbul: On İki Levha, 303-334.

- KRETSCHMER, M. (2022). Artificial Intelligence and Intellectual Property: Copyright And Patents AResponse by the CREATE Centre to the UK Intellectual Property Office’s Open Consultation. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*(17/3), 322.
- KÜÇÜKALİ, C. (2019). Bilgisayar Programlarının Fikri Mülkiyet Kapsamında Korunması. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (37-Covid-19 Özel Sayısı)*, 104-127.
- LAUBER-RÖNSBERG, A. (2019). Autonome “Schöpfung” Urheberschaft und Schutzfähigkeit. *Gewerblicher Rechtschutz und Urheberrecht*, s. 244-253.
- MAMAN, A. (2023). Telif Hakkı Kapsamında Yapay Zekâ Ürünlerinin Eser Niteliği. Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MEMİŞ, T. (2009). Fikri Hukuk Bakımından Kaynak Kodların Korunması. *Fikri Mülkiyet Yıllığı* (T. MEMİŞ, Editör). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- MEYDANCI, B. (2023). Yapay Zekâ Ürünlerinin Fikri Mülkiyet Hukukunda Korunması (Doktora Tezi). Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖZTAN, F. (2008). *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*. Ankara: Turhan Kitapevi.
- ÖZTRAK, İ. (1971). *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklar*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- PEHLİVANOĞLU, M. C. (2019). *Naruto v. Slater Davasının Türk Fikir ve Sanat Eserlerinin Hukuki Açısından Değerlendirilmesi*. *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1757-1789.
- RONSBERG, A. L. (2019). Autonome “Schöpfung“ Urheberschaft und Schutzfähigkeit. *GewerblicherRechtschutz und Urheberrecht*, 245.
- ROSATI, E. (2017). The Monkey Selfie Case and the Concept of Authorship: an EU Perspective. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 976.
- SAMUELSON, P. (1986). Allocating Ownership Rights in Computer-Generated Works. *University of Pittsburgh Law Review*(47), 1200.
- SARI, O. (2020). Yapay Zekânın Türk Fikri Mülkiyet Hukukuna Göre Korunması. *İzmir Barosu Dergisi*, 85(1), 71.
- SAY, C. (2019). *50 Soruda Yapay Zekâ*. İstanbul: Bilim ve Gelecek Yayınevi.
- SEROZAN, R. (2015). *Medeni Hukuk Genel Bölüm, Kişiler Hukuku (6 b.)*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- SOLUM, L. B. (1992). Legal Personhood for Artificial Intelligences. *North Carolina Law Review*, 70(4), 1231-1287.

- SULUK, C., KARASU, R., NAL, T. (2022). Fikri Mülkiyet Hukuku. Ankara: Seçkin.
- TAULLI, T. (2024). Artificial Intelligence Basics: A Non-Technical Introduction. Kaliforniya: Apress.
- TAYMUR, İ., TÜRKÇAPAR, M. H. (2012). Kişilik: Tanımı, Sınıflaması ve Değerlendirmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2), 154-177.
- TEKİNALP, Ü. (2012). Fikri Mülkiyet Hukuku (5. b.). İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- USLU, R. (2003). Türk Fikir ve Sanat Hukuku'nda Eser Kavramı (Cilt I). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- WANDTKE, A. A., BULLINGER, W. (2022). *Praxiskommentar Urhberrecht*. München: C.H. Beck (7), 16.
- WHITE, C., MATULIONYTE, R. (2019). Yapay Zekâ Telif Hakkı Sahipliğine İlişkin Büyük Resmi Çiziyor. <https://ssrn.com/abstract=3498673> veya <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3498673>.
- YARSUVAT, D. (1984). Türk Hukukunda Eser Sahibi ve Hakları. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi.
- YILMAZ, A., KAYA, U. (2021). Derin Öğrenme (3. b.). İstanbul: Kodlab.
- YILMAZTEKİN, H. K. (2021). Telif Hakları ve Yapay Zekâ. İstanbul Barosu. İstanbul: İstanbul Barosu Bilişim Hukuku Komisyonu Yapay Zekâ Çalışma Grubu.
- YÜKSEL, A. E. (2020). Buluşçu Yapay Zekâ ve Patent Hukuku (1. b.). İstanbul: Aristo Yayınevi.